

קונמרם

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בליעל

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכבית [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור]
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבין משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בליעל

עבודה

בִּלְבִּיפְדִּיהַ עֲבֹדַת ה' בליעל..... ז

מחשבה

בִּלְבִּיפְדִּיהַ מַחְשְׁבָה בליעל..... יט

סוגיות במחשבה בליעל..... ס

ר"א שערים

צירוף ב-ל / ב-י / ב-ע / ל-י / ל-ע / י-ע..... לג

קבלה

בִּלְבִּיפְדִּיהַ קְבֻלָּה בליעל..... מא

מילון ערכים בקבלה בליעל - אדם בליעל..... מה

ארמית

מילון ערכים בארמית בליעל - טלם - טלומא..... מז

מדור עבודה

בלביפדיה עבודת ה'
בליעל

בלביפדיה עבודת ה' בליעל

גדר 'אדם בליעל' - חוסר ההכרה במה שנמצא מעליו

בליעל - כמו שמבארים רבותינו, בליעל זהו צירוף של שתי תיבות - בלי עול - מצד התיקון נאמר ביחס לפרה אדומה (במדבר יט, ב) 'אשר לא עלה עליה עול', ומעין כך עומד מכנגד מצד הקלוקל ה'אדם בליעל' שאין עליו עול.

וביאור הדברים, מהו הגדר של עול, ולפי"ז מה ההגדרה של 'בלי עול' - הרי הצורה שבה הקב"ה ברא את עולמו היא באופן שכל דבר משתלשל מדבר שנמצא מעליו ובאופן הזה נעשה כל סדר המדרגות של הבריאה, ולכן לעולם בכל דבר ודבר שנמצא בבריאה בהכרח שקיים משהו שנמצא על גביו, ולפי"ז הגדר של 'עול' ו'קבלת עול' מונח בעצם ההכרה שישנו דבר שהוא על גביו, ולעומת כך מי שמתגלה אצלו ח"ו התפיסה שאין שום דבר על גביו, הוא מוגדר כאדם 'בלי עול'.

ונתבונן להבין - את ההבחנה של קבלת עול מצאנו ביחס למלך, מחד נאמר במלך 'שום תשים עליך מלך' - שתהא אימתו עליך' (סנהדרין כב, ב) כמו שאומרת המשנה בסנהדרין שהמלך נמצא מעל כל העם - אבל מאידך כמו שדורשים חז"ל על המלך - 'מי שאין לו על גבו אלא ה' אלקיו' (ילקוט שמעוני פ' ויקרא, אות ק"ז), כלומר כיון שהוא גבוה מכל העם, הרי שאין לו אלא ה' אלקיו על גביו.

אצל כל אדם ואדם על דרך כלל ישנם הרבה שנמצאים על גביו, - יש את מי שנמצא על גביו שקרוב אליו, יש את מי שנמצא על גבי ההוא, וכן כסדר, כל מי שנמצא על גבי מי שתחתיו - אבל אצל מלך שהוא במדרגה של 'שום תשים עליך מלך' שהוא על גבי כולם, - ביחס לכולם, הוא נמצא מעל גביהם שכולם נמצאים תחתיו ומקבלים את עולו, אבל המלך עצמו - "אין לו על גביו אלא ה' אלקיו".

ומי שח"ו אין לו משהו שנמצא מעליו, הרי זה כמו שאין לו אלקים ומי שאין לו אלקים על גביו, זוהי ההגדרה של אדם בליעל' (משלי ו, יב).

שורש תפיסת העול המתגלה אצל יעקב אבינו, ה'אדם דקדושה' לעומת עשיו שהוא 'איש בליעל'

ובעומק, שורש הקלוקל של אדם בליעל מתגלה בשתי פנים יסודיים - שהרי כמו שחידדו רבותינו ישנו 'אדם דקדושה' שכנגדו עומד ה'אדם בליעל', זה לעומת זה, וכהגדרה יסודית וכוללת, אדם דקדושה זהו יעקב אבינו שהוא הצורת אדם, ה'דמות תם חקוקה בכסא' ובו דייקא נאמר (בראשית כ"ה, כ"ז) 'איש תם יושב אהלים' משום שההגדרה של 'יושב אוהל' זהו מי שאוהל נמצא על גביו, - ולכן האוהל נקרא והל מלשון "בהילו נרו עלי ראשי" (איוב כט, ג) - ודייקא "עלי ראשי" - ומצד כך, כיון שא' וע' מתחלפות אהדדי, הרי ששורש המילה אהל

* והגמ' בשבת (דף פ"ח א') שזה קאי על הכתרים שהמלאכים נתנו לישראל במתן תורה, וכפי שמבואר שם בגמ' שלאחר מכן כשנאמר 'ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חורב' זכה משה ונטלן, שזה מה שנאמר שם 'ומשה יקח את האוהל' ומבאר שם רש"י שדורשים את המילה 'אהל' מלשון 'בהילו נרו עלי ראשי' שאת הכתרים שהיו לבני ישראל נטל משה רבינו.

ומי שהוא מצווה ועושה, יש עליו עול (תוס' שם ד"ה גדול) - וזה הרי מטבע הלשון שרגילים לומר ביחס לבן י"ג שהוא נכנס לקבלת עול תורה ומצוות.

וא"כ, כשמתגלה אצל יעקב כשהוא בן י"ג שנה תפיסת העול, יעקב אבינו שהוא 'איש תם יושב אהלים' כפי שנתבאר, מקבל את העול, משא"כ עשיו כשהוא בן י"ג, זהו השורש שהוא יוצא לתרבות רעה, כי דייקא בזמן קבלת העול, מתגלה אצלו שהוא איש בליעל.

הגילוי אצל עשיו שהוא בא להפקיע את תפיסת העול של אביו ואמו עוד ממעי אמו

והרי שורש העול הקרוב יותר שיש על גבי האדם בעולם החמריות הפשוט זהו מצות כיבוד אב ואם שיש עליו, וברוחניות זה מתגלה ברבו ובכל הנשמות שנמצאים על גביו [-שפעמים רבות זה כבר יותר באיתכסיא], ומצד כך, אמנם אצל עשיו התגלה בעיקר כיבודו של אביו יצחק ולא התגלה אצלו כיבוד של אמו רבקה, אבל עדיין היה אצלו לכאור' קבלת עול של כיבוד אביו כמו שמבואר בחז"ל^ב, אך כמו שהוזכר כמה וכמה פעמים מיסוד דברי חז"ל שכשעשיו אמר (בראשית כז, מא) "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", עשיו לא נתכוין שהם יקרבו מאליהם אלא יקרבו היינו שהוא בעצמו יקרב את מיתת אביו^ג, כלומר - כל זמן שאביו עדיין קיים, היה לו צד מסויים של עול, אבל גם מזה הוא בא להפקיע את עצמו.

ויתר על כן, כמו שאומרים חז"ל כשעשיו היה במעי אמו, הוא רצה לבעט ולצאת^ד, והיינו שעשיו לא רצה להיות בתוך מעי אמו

קרובה לשורש של על, כיון שאוהל הוא דבר שנמצא על גביו.

ויתר על כן, הרי דייקא ביעקב שהוא 'איש תם יושב אהלים', נאמר אצל יששכר בנו משורש דאביו יעקב "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול" (בראשית מט, טו) וכמו שאומרים חז"ל, שהוא סובל עולה של תורה.

וכנגדו עומד עשיו שהוא 'איש ציד איש שדה' (שם כ"ה, כ"ז) שאין לו על גביו עול והוא הוא ה'איש בליעל' (שמואל ב' כ, א) כמו שמבואר ברבותינו ש'שרו של עשיו' הוא שורש ה'איש בליעל'.

וכדברי חז"ל כידוע עד מאד (ב"ר סג, טו) שבתחילה יעקב ועשיו היו דומים זה לזה בדרכם, ורק כשהם הגיעו לי"ג שנה, זה פירש לדרכו וזה פירש לדרכו עד שמתגלה אצל עשיו שהוא הולך ונבדל לגמרי לחלקו במה שהולך לארצו לשעיר, - מה עומק הדבר שרק כשהם היו בני י"ג שנה התגלה ההבדל בין יעקב לעשיו? - אז בוודאי כפשוטו, כשהם עוד לא היו בני י"ג, כיון שהם אינם חייבים במצוות, הרי שעדיין אין היכר גמור שיש הבדל ביניהם, ורק כשהיה עליהם כבר חיוב במצוות, היה ביניהם היכר גמור^ה, ובעומק, מה שעשיו יוצא לתרבות רעה בגיל י"ג היינו משום שעד י"ג שנה, כיון שהוא בגדר 'אינו מצווה ועושה', א"כ אין עליו עול, אבל מבן י"ג, כיון שהגיע הזמן שמוטל עליו קבלת עול, שם מתגלה שהוא 'איש בליעל' - שהרי זה הטעם שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא א) כיון שמי שאינו מצווה ועושה אין עליו עול

^ב [אמנם לפי דברי החת"ס שעכו"ם אינו מתחייב במצוות דווקא כשהוא בן י"ג אלא לפי דעתו, א"כ לכאורה זמנם לא היה שוה].

^ג ילקוט שמעוני פ' תולדות פרשה קט"ו.

^ד ע"י ילקוט שמעוני שם עה"פ הנ"ל.

^ה מאותה הבחנה שאומרים חז"ל (סנהדרין צ"ב ב') שאם היה נכנס יצה"ר לעובר היה מבעט בדלתי אמו ויוצא.

כלומר - על אף שמצד התורה ומצוות בפועל, במידה מסויימת, גם כשהוא יצא לאויר העולם הוא היה מקיימם, היינו משום שעדיין אין כאן עול תורה ומצוות, אבל מאידך, כל תפיסת עול שהתגלתה אצלו הוא בא להפקיע אותה ב'בעצם', ולכך, אף קודם שהוא יוצא לאויר העולם, הוא בא להפקיע את עול אמו שנמצא על גביו.

ומצד התיקון, זה מה שמתגלה בפרה אדומה שדין הכשרה הוא דוקא כש'לא עלה עליה עול', וכדברי רבותינו שכח הקדושה שעומד כנגד עשיו שהוא 'אדמוני' (בראשית כה, כה) זהו פרה אדומה, והרי שלעומת מה שאין עול על הפרה אדומה מצד התיקון, עשיו מפקיע מעל גביו כל תפיסת עול ולכן אף שכל אדם מעצם יצירתו נמצא בתוך העול של אמו במה שהיא שנמצאת על גביו כשהוא במעיה, אצל עשיו מתגלה שהוא בא להפקיע מעל גביו גם את שורש העול הזה.

ובדקות יותר - הרי בדין פרה אדומה שנאמר 'לא עלה עליה עול', ומבואר בגמ' (פסחים כו, ב) שבכלל זה נכלל גם שלא עלה עליה זכר, ומונח כאן בעומק דברי הגמ' שכשזכר בא על הנקיבה לצורך הולדה, זה מוגדר כעול על הנקיבה.

ולפי"ז, נתבונן להבין את דקות הדברים - כשעשיו רוצה להיות מבעט ויוצא בכדי להפקיע את העול של אמו מעל גביו כמו שנתבאר, לא מונח כאן רק את הפקעת העול של האם, שכיון שהשורש שממנו הוא נמצא במעיה אמו זה מכח אביו שבא על אמו, - כיון שמתגלה התפיסה שאביו בא על אמו, שזה בגדר עול האב שיש על האם שזה השורש הדק ביותר שבו מתחיל העול שהוא שורש לידת הבן - מצד כך, עשיו בא להפקיע גם את שורש

באופן שאמו נמצאת על גביו ויתר על כן כמו שאומרים חז"ל שהוא רצה ע"י ה'מבעט ויוצא' להורגה שהוא היה כעין רודף לאמו.

וא"כ, כבר ממעי אמו, עשיו רוצה להסיר את העול של אמו שנמצא על גביו, - זה השורש שמתגלה ביחס לכבוד אמו ולאחר מכן זה התפשט גם ביחס לאביו ב"יקרבו ימי אבל אבי" כמו שנתבאר, שעשיו רצה בעצמו לקרב את מיתת אביו.

ובעומק - הרי כדברי הגמ' הידועים בסנהדרין (צא, ב) במו"מ שהיה בין אנטונינוס ורבי ממתי היצה"ר נכנס לאדם, ובתמצית מה שעולה מדברי הגמ' שהיצה"ר נכנס באדם משעה שהוא יוצא לאויר העולם כמו שמביאה שם הגמ' את הפסוק (בראשית ד, ז) "לפתח חטאת רובץ" שזה קאי על הפתח שממנו הוא יוצא לאויר העולם, וכפי שמבואר שם בגמ' שאלמלי היצה"ר היה נכנס בו כשהוא עדיין בתוך מעי אמו, הוא היה מבעט ויוצא.

ולכא' הרי אצל עשיו התגלה שבאמת הוא היה מבעט ויוצא, ויש כאן הצורך לברר - הרי מבואר בגמ' שהסיבה שהיצה"ר נכנס לאדם רק כשהוא יוצא לאויר העולם כדי שהוא לא יבעט באמו ויצא קודם זמנו, וא"כ מאיפה השורש אצל עשיו שהוא היה מבעט ויוצא, הרי אין לו יצה"ר? ביאור הדבר לפי עומק מהלך הדברים - על אף שכפשוטו ההבדל שבין יעקב לעשיו התגלה רק כשהם היו בני י"ג שנה שזה יוצא לתרבות טובה וזה לתרבות רעה, אבל בעומק, אצל עשיו ההפקעה לא היתה רק מבן י"ג מעול של תורה ומצוות בפועל, אלא היתה אצלו הפקעה עוד קודם לכן מעצם העול של אביו ואמו שיש עליו, ולכן התגלה אצלו מבעט ויוצא אף קודם זמן כניסת היצה"ר כיון שהוא בא להפקיע מעליו את העול מאמו.

על גביו, זה מה שמתגלה בכללות במדרגתו של משה רבינו.

ובדקות, זה מתגלה בקומתו של משה עצמו, שהרי כדרשת חז"ל כידוע על מה שמשה נקרא בלשון הפסוק (דברים לג, א) 'איש האלוקים' - 'מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה אלקים' (ילקוט שמעוני פ' וזאת הברכה פרשה תתקנ"א), ובפרטות לסוגיא דידן השתא, העומק שמונח בדברי חז"ל הוא שה'חציו ולמעלה' שלו שהוא 'אלקים' הוא הוא העול שנמצא על גבי ה'חציו ולמטה' שלו, שבו הוא איש, כלומר, כל תפיסתו של משה רבינו בנויה באופן של מי שיש לו עול על גביו, אלא שבחיצוניות כמו שנתבאר כל ישראל הם על גביו, אבל בתוך מדרגתו שלו בקומת אדם שלו עצמה, מתגלה בעומק שתמיד עומד על גבי ה'חציו ולמטה' שלו, ה'חציו ולמעלה' שהוא 'אלקים'.

ומה שאצל מלך נאמר תמיד שאין לו על גביו אלא אלקיו, אצל משה רבינו, ה'אלקים' הוא המתגלה ב'חציו ולמעלה אלקים' של עצמו שהוא הופך להיות העול שעל גבי ה'חציו ולמטה איש'.

וא"כ, בעומק קומתו של משה רבינו מונח קבלת אלוקות בעצם תפיסתו.

ובעומק, הרי למשה היה דין של מלך (במדבר רבה טו, יא) ועליו נאמר 'מלך ביופיו תחזינה עיניך' והרי שמחד מתגלה אצל משה הצד התחתון ביותר שכולם נמצאים על גביו וכפי שנתבאר שזה מה שמונח ב'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', אבל מאידך מתגלה אצל משה רבינו מהצד העליון שלו שהוא נקרא מלך, ה'אין לו אלא אלקיו על גביו', וא"כ, משה רבינו הוא המחבר את שתי הקצוות, את הקצה התחתון שכולם על גביו, ואת הקצה העליון שהאלקים על גביו.

העול הזה של אביו שבא על אמו שמה'עול' הזה הוא נולד.

ולכן הוא רוצה להרוג גם את אביו וגם את אמו, - לא רק את עול אמו שזהו העול שהיא נמצאת על גביו כשהוא במעיה, אלא את שורש יצירתו מאביו שבא על אמו שמכח כך הוא נוצר, וזה מה שמונח בדברי עשיו "יקרבו ימי אבל אבי" שהוא רוצה לקרב את ימי אבל אביו.

והרי שכאן מונח א"כ, הדקות הנפלאה שעשיו בא להפקיע בהפקעה גמורה את כל תפיסת העול, ולעומת כל אדם ואדם שיש לו את מציאות אביו ואמו שהם שורש העול שנמצא עליו, עשיו רוצה להפקיע את כל מציאות אביו ואמו.

ומ"מ א"כ, אלו הם פנים אחד לשורש ה'אדם בליעל' דעשיו שלעומת יעקב, יעקב מקבל על עצמו עול תורה ומצוות, ועשיו מפקיע את עצמו לגמרי מכל עול.

אופני גילוי הקבלת עול שאצל משה רבינו ותפיסת קבלת האלקות שמונחת בקומתו של משה רבינו

פנים נוספות של ה'אדם בליעל' - הם המתגלים אצל בלעם שעומד לעומת משה רבינו, וראשית בדרך רמז בלעם בגימטריא בליעל [וכמו"כ האותיות בלע שבבלעם הם נוטריקון כל-על], וביאור עומק הדברים - הרי אצל משה רבינו, כל מציאותו היא מציאות של קבלת עול והדוגמא החדה ביותר שזה מתגלה היא - 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה' (במדבר יב, ג), שכיון שהוא עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, הרי שכולם הם מעליו - זוהי הקבלת עול המוחלטת שישנה - אין לך קבלת עול גמורה יותר ממי שתופס שכולם - 'כל האדם אשר על פני האדמה' הם

גילוי ה'בליעל' שאצל בלעם - השתמשות בכח ה'על גביו' של הבורא בכדי לקלל את ישראל נגד רצונו ית"ש

וכנגד משה רבינו עומד בלעם, זה לעומת זה, והמקום שמתגלה אצל בלעם כח שעומד על גביו, זה במה שנאמר בו (במדבר כד, טז) "יודע דעת עליון" דהיינו שהוא יודע את מה שנמצא עליו [-עליון אותיות עליו בתוספת נ], כלומר הוא יודע את הדעת שעומדת מעליו.

אלא שבלעם לא מקבל את הדעת שעומדת מעליו בתור עול כפשוטו, אלא בעומק הוא קיבל את אותה דעת בהבחנה של "יודע היה לכוין השעה שהקב"ה כועס בה שנאמר 'כי רגע באפו' כדברי הגמ' בברכות (דף ז' א) הידועים מאד, והיינו שמה שהיה 'על גביו' את הגילוי אלוקות הוא רק בכדי להשתמש בו באופן של כעס.

ולהבין ברור - זה לא כפשוטו שהוא יודע לכוין את השעה שהקב"ה כועס בכדי שאז הוא יוכל לקלל אלא הוא מנסה לקלל באופן שהוא נגד רצונו יתברך שמו - שזה גופא מה שיוצר את מציאות הכעס. כלומר, אם הוא בא לברך כרצון הבורא או בא לקלל כרצון הבורא, הרי שהוא מקלל את מי שצריך לקלל והיינו שע"י מה שהוא משתמש כביכול בכח שהוא יודע לכוין את השעה שהקב"ה כועס, יש לו כח לקלל אבל באופן שיש את הקב"ה שנמצא על גביו.

אבל אם מה שהוא מנסה לקלל, זה נגד רצון הבורא, הרי שמתגלה כאן בעומק שהוא לוקח את כח ה'על גביו' בשביל לעשות נגד הרצון

של מי שהוא 'על גביו' - זה עומק ההגדרה של "יודע לכוין השעה שהקב"ה כועס", כלומר - הוא לא מתחבר רק לכעס עצמו אלא הוא מתחבר לשורש שמעורר את הכעס בכח שנמצא 'על גביו' ולשם הוא מתחבר, כיון שהקללות שלו הם נגד רצון הבורא.

וזה א"כ מה שמתגלה כאן 'זה לעומת זה' בכח של 'על גביו', משה לעומת בלעם.

וכמו שידוע, משה עם הכולל בגימטריא רצון ובהקבלה לכך, גם בלעם עומד כנגד אותו כח של רצון, אלא שאצל משה, כל הוייתו הוא גילוי רצון הבורא. שזהו ה'על גביו' הגמור של ה'אלקות' שנמצא על גביו, ואילו אצל בלעם, הגילוי של הרצון הוא לעשות את ההיפך של הרצון שזהו שורש הכעס [-שהרי 'רצון' ו'רציו' הם היפך הכעס כדוגמת מה שאומרים חז"ל "אין מרצין לו לאדם בשעת כעסו"].

וא"כ, משה מגלה את ה'על גביו' של רצונו יתברך שמו, ובלעם ג"כ מגלה את ה'על גביו' אבל באופן שהוא משתמש בו לעשות נגד רצונו ית"ש שזה האופן שהתחתון מורד בעליון. - זהו הכח המתגלה במציאותו של בלעם.

עיקר ה'קבלת עול' דיעקב אבינו - קבלת עול תורה ועיקר ה'קבלת עול' דמשה רבינו - קבלת אלקות

וביתר דקות - הרי בנשמות ישראל יש את סדר המדרגות שבתוך פרטות הנשמות, ושם לכל נשמה תחתונה יש על גביה נשמה יותר גבוהה, אבל השורש העליון שנמצא על גבי כללות הנשמות זה קודשא בריך הוא ואורייתא, - ומצד היחס של אורייתא לישראל

¹ שההבחנה הפשוטה של זה מתגלה בדוגמא של 'שור לעול ומשא לחמור'.

² עוד לפני מה שהוא הודה לבסוף "את אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר" (במדבר כג, יב) וכמו שבאמת לאחר מכן מתהפכות הקללות לברכות.

³ בהגדרות כוללות ממש.

א) שכשמושה עולה לקבל את התורה ואומר לו הקב"ה "כלום אין שלום בעירך", ואומר משה להקב"ה - כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, ואומר לו הקב"ה - "היה לך לעזרני", כלומר, במתן תורה לא התגלה אצל משה הקבלת עול של תורה אלא התגלה אצלו הקבלת עול של קודשא בריך הוא.

ועולה א"כ, שאצל כל ישראל עיקר מדרגת הקבלת עול היא הן קבלת עול של תורה והן קבלת עול של קודשא בריך הוא, אבל אצל משה ששכינה מדברת מתוך גרונו א"כ, אין לו קבלת עול תורה שנמצאת מלמעלה כפי שנתבאר, והוא הופך להיות ה'חפצא דתורה' עצמה והרי שלא מונח אצלו עיקר התפיסה של קבלת עול תורה.

וא"כ כמו שחודד, מונח כאן מצד מדרגת יעקב ומדרגת משה שתי תפיסות של קבלת עול, קבלת עול במדרגה של תורה וקבלת עול במדרגה של קודשא בריך הוא, וכפי שנתבאר, אצל יעקב עיקר הקבלת עול היא במדרגה דתורה ואצל משה עיקר הקבלת עול שמתגלה ביחוד זוהי המדרגה של קבלת אלוקות עד ההבחנה הדקה שהוזכרה לעיל בבחינה של 'מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלקים'.

ועולה א"כ, תמצית מה שנתבאר עד השתא - ישנם ג' מדרגות של קבלת עול, קבלת עול דקודשא בריך הוא דמשה, קבלת עול בתורה שמתגלה בעיקר אצל יעקב אבינו, וקבלת עול של 'כל ישראל על גביו' שזה ג"כ מתגלה דייקא אצל משה, וכמו שהוזכר בראשית הדברים שזה הבחינה של 'האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה'.

ישנם שני מהלכים מי נמצא למעלה ממי, אם אורייתא מעל ישראל או ישראל מעל אורייתא, אבל לעניינא דידן לפי היחס שאורייתא היא מעל ישראל, א"כ קודשא בריך הוא ואורייתא הם הנמצאים על גבם של ישראל.

ובכללות כידוע, במדרגת תורה ישנה הקבלה בין מדרגתם של יעקב ומשה, הן יעקב אבינו הוא במדרגת תורה כמו שנאמר בקרא 'איש תם יושב אהלים' והן משה הוא במדרגת תורה כמו שאומרים חז"ל כידוע מאד^ט שהתורה נקראת על שמו של משה רבינו - "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב).

אבל בדקות לעניינא דידן בסוגיית ה'עול' - עיקר העול של תורה הוא המתגלה אצל יעקב ועיקר העול של קודשא בריך הוא המתגלה אצל משה רבינו.

אצל יעקב אבינו שנאמר 'איש תם יושב אהלים' היינו שהוא מקבל את התורה על גביו באופן של עול, ובפרטות זה מתגלה ביד שנה שיעקב היה בבית שם ועבר ולא ישן בהם (רש"י בראשית כח, יד) ששם מתגלה עיקר העול במה שיעקב הדיד שינה מעיניו, ודייקא היפך 'המפיל חבלי שינה על עיני', העול שנמצא עליו מפקיע את החבלי שינה שלא יפלו על עיניו, - זה מצד מדרגתו של יעקב אבינו.

אבל לעומת כך במשה רבינו, עיקר הגילוי שלו במדרגת תורה הוא לא הגילוי של קבלת העול של התורה, שמכיון שנאמר בו 'זכרו תורת משה עבדי', שהתורה נקראת על שמו הרי שהוא עצמו ה'חפצא' של התורה והיא איננה מעליו.

אלא עיקר העול שמתגלה אצל משה רבינו הוא העול של קודשא בריך שנמצא מעל גביו, וכדוגמא מה שמבואר בגמ' בשבת כידוע (פט

עליו^י, ולכן נאמר כאן "כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק" שזה הרי דרך האם להעלות את הוולד על גביה ובפרט לצורך יניקה.

ובעומק יותר, מצד היחס הזה, השורש שזה מתגלה ב'זה לעומת זה', הוא בעמלק כדברי חז"ל כידוע עד מאד [והובא ברש"י שמות יז, ח] - משל לאב שהיה נושא את בנו על כתיפו, והיה שואל את העוברים ושבים 'איה אבא' 'איה אבא', השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו, כלומר, מונח כאן שמי שנמצא בתפיסה שהוא על גבי האב שהאב נושא אותו על גביו, הוא דייקא מושלך למדרגת עמלק כשהוא שואל 'איה אבא'.

ומ"מ א"כ, זה המדרגה העליונה של נשיאת העול, לשאת את האחרים על גביו, - זהו האופן של נשיאת עול באופן השלם שבו כשנושאים את הדברים על גביו שהם עצמם נעשים העול שנמצא על גביו. וזו התפיסה הפנימית של אב שנושא את הבנים על כתפיו.

והדוגמא השורשית לדבר היא באברהם ויעקב שכדברי חז"ל הידועים על הפסוק "יעקב אשר פדה את אברהם" שמה שאברהם אבינו ניצל מכבשן האש זה בזכות זרעו - יעקב, - מונח כאן התפיסה שהבן עולה למעלה מן האב, שאז האב נושא אותו על גביו.

וחדידוד עומק ההגדרה - בוודאי שהסדר הברור והפשוט הוא שהאב למעלה והבן נמצא למטה וזוהי הקבלת עול הפשוטה יותר - של מי שנמצא על גביו, העול של מי שמצד הסדר הפשוט הוא מעליו, אבל מצד שלימות מדרגת הקבלת עול, זהו לקבל את העול של מי

'רועה נאמן' - מי שמעמיד את עצמו לשאת על גביו את כל מי שנמצא תחתיו

ונתבונן להבין עמוק לפי"ז - מיהו הראוי להיות 'רועה נאמן' לישראל' שבשורש כידוע, זה משה רבינו הוא ה'רעיא מהימנא'? - מי שנושא את כולם על גביו הוא 'רועה נאמן' לישראל.

והרי כדברי חז"ל על הפסוק (דברים לב, יא)^א "כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו" שהנשר שונה משאר העופות ששאר העופות נוטלים את גוזליהם מתחתם משא"כ אצל הנשר שלהיפך, מפני שהוא ירא מן החץ, הוא נושאן על גביו, משום שאומר, מוטב יפגע החץ בי ולא יפגע בהם, - אז כפשוטו, הוא נוטל את בניו על גביו בשביל להצילם מפני החיצים.

אבל מכל מקום, מונח כאן, שעצם התנועה שעושה הנשר היא שהוא שם את בניו על גביו, כלומר, זה תפיסה שהנשר הוא מתחתיהם במה שהוא נושא אותם על גביו.

וזה א"כ השורש שמתגלה אצל משה רבינו, ה'רועה נאמן' של עם ישראל, - כפשוטו המבט שמסתכלים על רועה זה שהוא מי שנמצא למעלה והוא מנהיג את כל מי שנמצא תחתיו, אבל בעומק יותר, ה'רועה נאמן' זהו מי שמעמיד את עצמו לשאת את כולם, ולכן אומר משה רבינו (במדבר יא, יב) "האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילידתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך", כלומר, מונח כאן שכאשר משה רבינו בא לשאת את הכנסת ישראל שהם בניו של מקום האופן שהוא נושא אותם זה

^י [אסת"ר ז, יח].

^א [ומובא שם ברש"י על אתר].

^ב ובעובר במעי אמו כמו שהוזכר, ישנה הבחנה שהאמא נמצאת על גביו והוולד נמצא למטה, ובדקות, גם שם חלקו של העובר נמצא למעלה מן האם וחלקו למטה מן האם - אבל זה רק כשהעובר נמצא בתוך מעי אמו.

שנמצא מתחתיו, שיהיה על גביו. שזה תפיסת הקבלת עול הנוספת.

גדר הקבלת עול כפשוטו - של מי שנמצא מעליו, ועומק הקבלת עול המוחלטת שכוללת את העול של מי שנמצא מתחתיו

והיחידות הדברים בהקבלה למה שנתבאר עד השתא - מה שהאדם מקבל עול של קודשא בריך הוא - קודשא בריך הוא הרי הוא מעליו, וכמו"כ מה שהאדם מקבל עולה של תורה, זה עול של התורה שנמצאת בעצם מעליו.

וכמו כן כשמושה רבינו מצד תפיסתו שהוא עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, לפי תפיסת הענווה, הוא באמת למטה וממילא הוא מקבל את העול של מי שנמצא על גביו.

אבל העומק הנוסף שבקבלת עול זה מה שמתגלה באופן שהאדם מקבל את העול של מי שנמצא להדיא מתחתיו, ואעפ"כ, הם הופכים להיות על גביו - וזהו בעומק הקבלת עול השלימה.

ועל אף שכפשוטו הקבלת עול של קודשא בריך הוא והקבלת עול של אורייתא היא המעלה העליונה של קבלת עול - זה צד אחד למטבע - ושם זה ברור שיש מהות של קבלת עול כיון שהם באמת מעליו.

אבל החידוש של מציאות הקבלת עול זה לקבל את העול של מי שנמצא מתחתיו, וזוהי הקבלת עול המוחלטת.

מצד התפיסה של משה רבינו, מכח שהוא עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, הרי שהוא תופס שהוא התחתון והם על גביו, ולפי תפיסת הענווה, באמת הוא נמצא מתחת והם נמצאים על גביו.

אבל לקבל את העול של מי שאני תופס שבאמת הוא נמצא מתחת ואעפ"כ אני מקבל את העול שלו עלי, זאת אומרת שהעליתי את מי שנמצא מתחת, שהוא יהיה על גבי - זה שלימות תפיסת קבלת העול.

והרי שבמהלכים שהוזכרו עד השתא, כל תפיסה ותפיסה של קבלת עול זוהי תפיסה לקבל את מי שנמצא מעל גביו כפי שנתבאר מראשית הדברים, וזוהי תפיסת ההשתלשלות ותפיסת ההדרגה המתגלות בבריאה שמצד כך, לכל דבר ודבר ישנו דבר שנמצא על גביו וזה תפיסת העול שלו.

אבל התפיסה העמוקה והשלימה של הקבלת עול היא דייקא לקבל את העול של מי שנמצא מתחתיו.

ומצד כך בעומק, יש מי שמקבל עליו את כל הבריאה כולה בקבלת העול - את מי שנמצא על גביו בוודאי הוא מקבל מדין קבלת עול של ה'לעילא', מכח שהוא עליון על התחתון - ברור ופשוט - אבל בקבלת עול השלימה, גם ביחס לשאר כל מה שנמצא בבריאה, הוא מקבל על עצמו את עולם של הבריות באופן שהוא מעמיד אותם על גביו. והרי שהוא מקבל על עצמו את העול של הכל.

הגילוי שכל העולם עומד על גבי הצדיק שנושא על עצמו את העול של כל הבריאה כולה

ונתבונן להבין עמוק - מצד מה שהוא מקבל את עולם, הרי שהם נמצאים על גביו, אבל מאידך נמצא שכולם עומדים עליו, וזהו לשון חז"ל הידוע" בסוגיא בחגיגה (י"ב ב') "על מה העולם עומד - על עמוד אחד וצדיק שמו

²¹ ללשון אחד שם, ובלשון אחרת מבואר שם שהעולם עומד על שבעה עמודים כמו שנאמר בקרא "חצבה עמודיה שבעה".

רק 'מכל האדם', אבל ההארה השלימה שזהו מדרגתו של משיח, זה קבלת עול שלימה של כלל כל הנבראים כולם, ובזה מתגלה בו א"כ שהוא ה'צדיק יסוד עולם', העמוד אחד שעליו העולם עומד.

וזהו שלימות תוקף אורו של משיח צדקינו, שכיון שהוא מקבל את קבלת העול של כל הנבראים כולם ע"י כן מאיר בכל הנבראים האור של העול, - הוא מקבל את עולם, וע"י כן הוא מאיר בהם את האור של העול, ואז יתגלה בשלימות "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים".

שאלות מהשומעים

שאלה: איך האופן שהאדם תופס שכל הבריאה היא עול עליו, האם הכוונה שהוא תופס שיש את הנפש שעל גביה יש את הרוח ועל גביה את הנשמה וכו' או שהוא תופס שיש את היחידה שעל גביה יש את כל הלבושים.

תשובה: ברור ששני ההבחנות הם אמת, יש יחסיות כזאת ויש יחסיות כזאת. - וכמובן, איפה הנידון שבכל יחסיות, זה סוגיות שלימות, אבל בוודאי ששני היחסיות הם אמיתיים ומוחלטים.

ב-ל בליעל בלכביפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 38437138

שנאמר וצדיק יסוד עולם^י כלומר שהצדיק הוא היסוד של הכל, שהכל עומד על גביו.

ובעומק, לפי המהלך הזה, מיהו זה שנמצא במדרגה הזו שהכל עומד על גביו? - מי שמעמיד על גביו גם את כל אלו שהם מתחתיו - עליו העולם עומד כי כולם עומדים על גביו, כלומר, מכח התפיסה של קבלת עול שהם מעליו, יוצא שהם מעליו והוא מתחתיהם, והרי שהוא נושא אותם. זה התפיסה השלימה של הקבלת עול, - קבלת העול מדין ה'לעילא' וקבלת העול מדין ה'לתתא', קבלת העול של ה'לעילא', של מי שנמצא באמת מעלי, שאני מקבל את העול שלו, וקבלת העול הנוספת היא לקבל את העול של כל הבריאה כולה.

ובעומק, על שם כן העולם נקרא עולם^י מלשון על שזה התפיסה של קבלת עול של כל העולם כולו, והיינו שתכלית כל הבריאה כולה היא שהאדם יקבל על עצמו את העול של כל העולם כולו שזהו עולם נוטריקון עול - מלכות כמטבע לשון התפילה "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים", זוהי התפיסה השלימה של קבלת עול.

ההיפך הגמור לזה זה 'אדם בליעל' כפי שהוזכר שזהו עשיו שמפקיע מעליו כל קבלת עול, אבל ה'אדם דקדושה', כיון שכל צורת העולם היא בצורת אדם, הרי שהוא מקבל על עצמו את העול של כל הבריאה כולה.

מדרגת משה - קבלת עול של 'כל האדם' ומדרגת משיח - קבלת עול על כלל כל הנבראים

וזהו שלימות מדרגתו של משיח, קבלת עול של כל הבריאה כולה, של דומם צומח חי מדבר, - אצל משה נאמר "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"

^י ובהקבלה לכך מבו' בגמ' במכות (כד א'): "בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה".

^י מלבד תפיסת הענווה, שנתבאר לעיל שגם מצד כך כל העולם נמצא מעליו.

^י מלבד מה שהוא נקרא כן מלשון עמל ומלשון העלם כידוע.

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
בליעל

סוגיות במחשבה
בליעל

בלביפדיה מחשבה בליעל

שתיבת בל בחיבור המילה 'יעל', היא כינוי לרשע, לומר שהרשע בל יעל ובל יצלח. כלומר, חיבור התיבות 'בל-יעל' מורה על הרשע שאין בו תועלת, ולא יעלה ולא יצליח. וכן הוא כל תועלת שהיא מלשון עליה והתעלות, כשהאדם עולה מביא הוא תועלת, וכן דבר שיש בו תועלת ענינו שאפשר להעלות איתו. וזהו העילוי הגדול לבריות, בהיותם משמשים את האדם השלם בקדושתו יתברך. כל תועלת של כל דבר היא עד כמה שיכול להיות לה עילוי, זו תועלתה.

לעומת זאת הרשע, הרי הוא 'בליעל' שאינו מתעלה אלא כל ימיו בירידה, ולכך אין בו תועלת, ולא יעלה ולא יצליח.

בחינה זו של הבליעל שאין בו תועלת, ואין בו עליה כלל, הינה בחינה שונה מהבחינה של 'בלי עול', שם מהותו שפרק מעליו עולו של מקום, ופרק את הדבר הנמצא עליו, את המקום, ואינו חש את הי"ת כמציאות של עול. כמובן שכל זה רק בהגדרת הדברים, אך בעומק שני הבחינות משורש אחד.

הגדרת הבליעל בבחינה הראשונה, היא של פורק העול מעל צווארו. מעל צוואר האדם מונח הראש, כאשר הראש עומד בצורתו הנכונה, הוא הנקרא 'כובד ראש', וכדברי חז"ל (ברכות ל:), אין עומדים להתפלל מתוך צחוק וקלות ראש, אלא מתוך כובד ראש. זהו מהות עולו של האדם, עול מלכות שמים. בן הבליעל פורק את העול מעל צווארו, פורק הוא את אותו הכובד ראש שנמצא על גבי צווארו.

מיעוט קומת אדם הראשון

איתא בגמרא בחגיגה (יב:) מתחילה קומתו של אדם הראשון הייתה מקצה העולם ועד

צירוף האותיות ב"ל - שורש בליעל

בשני מקומות מצינו בתורה שהוזכר השורש 'בליעל', ושניהם בפרשת ראה, הראשון נאמר לגבי עיר הנידחת (דברים יג, יד) "כי תשמע באחת עריך, אשר השם אלוך נותן לך לשבת שם לאמור, יצאו אנשים בני בליעל מקרבך, וידיחו את יושבי עירם לאמור נלכה ונעבדה אלוהים אחרים אשר לא ידעתם".

והמקום הנוסף נאמר בהמשך הפרשה לענין שנת השמיטה (שם טו, טז), "הישמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיק האביון ולא תיתן לו, וקרא עליך אל השם והיה בך חטא, נתון תיתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו".

כלומר, האדם רואה את מצוקת חברו, הוא מצווה להלוות לו. אבל אם עינו צרה ואינו רוצה להלוות לו, מפני שחושש שהשמיטה תשמש לו את החוב, ותיפקע ההלוואה ותהפוך לצדקה. עליו נאמר "הישמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל". כלומר, הלב ה'בליעל' גורם ופועל למנוע את מתן ההלוואה שלא תהפוך להיות נתינה וצדקה.

בליעל - בלי עול או בלי תועלת

על אנשים בני בליעל האמורים בעיר הנידחת, מפרש רש"י, שבליעל היינו בלי עול, שפרקו עולו של מקום. והוא מדברי הספרי שם, בני בליעל, בנים שפרקו עול שמים מעל צואריהם.

וברבינו בחיי כתב, לשון 'בליעל' שלא יעלה במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, או בלי עול, כלומר שאינו מקבל עול תורה אלא שפורק ממנו עול מלכות שמים, ע"כ.

והרד"ק בספר השורשים (בשורש בל) כתב,

סא.) 'אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם'. וכתבו התוספות (ב"ק לח. ד"ה אלא) שאומות העולם נקראים 'האדם', אי נמי 'אדם'. כלומר, מצד אחד עומד יעקב אבינו, בבחינת וצורת אדם השלם, וכנגדו עשוי ואומות העולם בבחינת 'האדם' או 'אדם', צורת אדם נפולה. זהו עשוי שורש בני הבליעל בעולם.

בפרטות יותר, עשוי נקרא אדם בליעל, מחמת עומדו בלי העול העליון, שפרק ממנו עול מלכות שמים. וכפי שהובא, קומת אדם בתחילה הייתה מן השמיים לארץ, היה לו את הצד העליון של השמיים. וכן הוא בכל אדם ואדם, שיש עליו מלאך שמכהו ואומר לו גדל^כ. כלומר, גדל ותעלה מעלה. אולם במי שפורק את העול, ואין לו צד עליון למעלה, אליו לא יתגלה המלאך שיאמר לו גדל. וכן הוא בעשוי ששרו הוא השטן הס"מ, סם המוות, ההיפך ממני שזכה שנעשית לו סם חיים. מלאך זה של עשוי שהוא סם המוות הוא בבחינת 'יורדי בור', כלומר לא די שאינו אומר לו גדל ומעלהו למעלה, אלא אדרבא יורד למטה מתחת לארץ, 'יורדי בור'. וזהו שאומר עשוי ליעקב, "הנה אנכי הולך למות ולמה לי זה בכורה" (בראשית כה, לב). כלומר, במהותי אני בבחינת סם המוות, עומד למות, לרדת למטה, ולמה לי זה בכורה שמהותה התעלות האדם למעלה.

לעומתו אצל יעקב אבינו מתגלה אותו מלאך עליון שמכהו ואומר לו גדל, זהו מלאך שראשו בשמים, כענין הכובד ראש שהאדם השלם משאירו על צווארו ואינו פורקו ממנו. אותו העול העליון הוא עצמו התעלותו מעלה. **מטעם** זה מצינו אצל יעקב שנקרא יעקב מלשון עקב, ואחר כך השתנה שמו לישראל. בתחילה היה בבחינת עקב הנמצאת למטה

קצהו, מן השמיים לארץ. כיוון שחטא, עמד הקדוש ברוך הוא ומעטו, "אחור וקדם צרתני, ותשת עליי כפך" (תהלים קלט, ה), ונעשה ק' אמה [כ"ף בגימטריה עולה ק'].

והנה תיבת 'בליעל' בגימטריה קמ"ה, 'אדם בליעל' עולה בגימטריה קפ"ז עם הכולל. אות ק' במילואה ק' ו' פ' עולה כמנין 'אדם בליעל'.^כ כלומר, שיעור קומתו הראשונה של אדם הראשון היתה מקצה השמיים ועד קצה הארץ. אז היה שיעורו כך, מפני שהיה עם עול המקום על גביו, ולכשהיה עם עול השמים ממילא היה שיעורו מקצה השמים עד קצה הארץ. לאחר שחטא ופרק את העול, מיצטו ה' לק' אמה, הוא גימטריה של 'אדם בליעל'. כלומר, כיון שפרק עול השמים בבחינת אדם בליעל, שוב אי אפשר שיהא שיעורו מקצה השמים, ועמד על ק' כמנין 'אדם בליעל'.

זהו עומק התמעטות קומת אדם הראשון, ובעומק הדבר, הרי שאותו האות ק', היא שורש היציאה של אדם הראשון, שגירשו הקב"ה מגן עדן. קו"ף בהיפוך אותיות הוא פו"ק, צא, היציאה לחוץ. זהו מקום היציאה והתפשטות.

יעקב שורש תיקון דאדם בליעל, וכנגדו עשו בחינת אדם 'בליעל'

כפי שנתבאר, מיעוט קומת אדם הראשון על ידי החטא, היה בבחינת אדם בליעל, קודם החטא היה בבחינת 'אדם', אדם דקדושה, ולאחר החטא בבחינת אדם בליעל. וכידוע בדברי רבותינו (עי' אוצרות חיים שער רחל ולא פ"ב) שתיקונו השלם של אדם הראשון נעשה על ידי יעקב אבינו, שכן דמותו חקוקה בכיסא הכבוד, והוא צורת האדם השלם.

ההיפך מצורת יעקב אבינו, האדם השלם, נמצא אחיו עשוי. וכפי שאמרנו בגמרא (יבמות

^כ 'ק', בבחינת כקוף בפני אדם, הפך המדרגה השלימה של אדם העליון. האדם הבליעל הנמצא במדרגת הירידה ביחס לאדם השלם הנמצא במדרגת העליה, הוא כקוף בפני אדם.

^כ כענין שמצינו בחז"ל (ב"ר י, ו, זוה"כ יד ע"א) שאין לך כל עשב ועשב שאין לו שר ממונה מלמעלה, השומר אותו, ומכה עליו ואומר לו גדל. והרי "האדם עץ השדה" (דברים כ, יט).

למטה בבחינת אדם, אלא שיש לו שורשים למעלה. וכמאמר הפסוק (דברים לב, ט) "יעקב חבל נחלתו", מהות החבל שכמנענעים אותו למטה מנענע הוא למעלה, וכן להיפך. וכדברי הנפש החיים הידועים.

זוהי מדרגתו של יעקב אינו שהוא בצורת אדם למטה, שמתוך התעלותו למעלה מנענע הוא את הצורת האדם שלמעלה, החקוקה בכסא הכבוד.

אבל אצל משה רבינו, מחציו ולמעלה אלוקים, כלומר, הוא אינו בבחינת אדם המתעלה למעלה, אלא הוא כבר למעלה, ועלה להר ארבעים יום, והיה עם השכינה למעלה, ובכך נעשה בו מציאות של עליה גמורה. זהו עומק מהותו של משה רבינו שמחציו ולמעלה אלוקים.

כנגד משה עומד בלעם גימט' בליעל

לעיל הובא, שכנגד יעקב, האדם השלם, עומד עשיו, אדם בליעל. כדוגמת זה מצינו גם אצל משה רבינו שכנגדו עמד בלעם, וכמו שאמרו חז"ל (ספרי דברים שנו, י), "ולא קם בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים בפנים" (דברים לד, י), בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, והוא בלעם הרשע. וכידוע מדברי האריז"ל (ליקו"ת שמואל א' כה) שבלעם בגימטריה קמ"ב, כמנין 'בליעל'. בזה עומד בלעם כנגד משה רבינו.

והנה בלעם הרי נצטרף לבלק. וכפי שהובא, הרי שיש את עשיו עצמו ויש את שרו של עשיו, השטן הוא סמא"ל, בגימטריה קל"א, עם הכולל קל"ב גימטריה 'בלק'.

וזוהו עומק צירוף בלק ובלעם. בשעה שבא בלעם להתנגד לישראל, למשה רבנו, צירף את בלק שהוא בחינת שרו של עשיו, כדי שבכך תהיה התנגדות גם ליעקב אבינו, וכפי שהזכיר בלעם בדבריו "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כד, ה).

על ידי כך מתנגד הוא גם ליעקב אבינו מכוח שרו של עשיו המתנגד ליעקב. בכח בלעם

ברגל, וגדל ונתעלה עד שהגיע לבחינת הישראל שלמעלה. בזה מהותו שעולה מתתא לעילא, על ידי נשיאת אותו העול, עול מלכות שמים, "ויט שכמו לסבול" (בראשית מט, טו), שסובל ונושא על גביו עולה של תורה (מדרש שם). זהו צורתו של יעקב, האדם השלם, כפי שחקוקה צורתו בכסא הכבוד העליון.

משה רבינו חציו בשמים -

העול הגמור

הבחנה מקבילה לכך מצינו אצל משה רבינו, שבו לא מצינו שדמות דיוקנו חקוקה בכסא העליון, אלא מצינו שבחציו העליון הוא בבחינת אלוקים, ובחציו התחתון הוא איש, וכפי שאמרו במדרש (ב"ר לג, א) על הפסוק (שם) 'וזאת הברכה אשר בריך משה איש האלהים', אם איש למה אלהים אם אלהים למה איש וכו', אר"א מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלהים. ע"ש.

כאן מתגלה אצל משה רבינו העול הגמור, שהרי ענין העול הוא עול האלוקות שהאדם נושא על גביו. ואילו אצל משה רבינו מתגלה תכלית הדבר, שמחציו ולמעלה אלוקים, כלומר, הוא נושא את העול בעצמותו.

זהו הטעם שבגינינו לא מצינו שנחקק דמותו של משה רבינו בכסא הכבוד כדוגמת יעקב אבינו, שאילו אצל יעקב כולו היה בבחינת אדם, רק שהיה אדם השלם שנשא העול על גביו. אך לעומתו אצל משה רבינו בחציו העליון לא מתגלה כלל בחינת אדם, אלא בחינת אלוקים, ומטעם כן לא נחקק בכסא הכבוד, שם נחקק דמות אדם ולא דמות אלוקים.

משה עולה להר בבחינת עול

הבחנה זו בחילוק שבין יעקב אבינו למשה רבינו מתגלה גם בבחינה של האדם השלם היפך הבליעל. וכפי שהובא מדברי הרד"ק, הבליעל ענינו בלי תועלת ועלייה. וכך אצל יעקב אבינו שהוא האדם השלם ומתעלה למעלה, מכל מקום עומק הדבר שנותר הוא

ידיו, "כאשר יניח ידו, וגבר עמלק" (שמות יז, יא). ואיתא במשנה (ר"ה כט.) בזמן שידיו למעלה היו ישראל משעבדים ליבם לאביהם שבשמיים. ועומק הדבריו, שבהרמת הידים למעלה, פועל משה רבינו את פעולת העלייה של העם עול, שהיא היפך מציאות של עמלק המוריד את העול מעליו, וגורם לירידה למטה.

עמלות בתורה בבחינת עם עול - עולה למעלה כמו משה להר

ולכשבא עמלק, רפו ידיהם של ישראל מן התורה, "ויחנו ברפידים" (שמות יז, א). צורת העבודה של העסק התורה, היא בנשיאת עול התורה, וכמאמר הפסוק "ויט שכמו לסבול", לסבול עולה של תורה.

עיקר השגת התורה הייתה בעליית משה להר ארבעים יום וארבעים לילה, כשאדם יושב ועמל בתורה הרי הוא כעולה למדרגת משה רבינו שעלה להר ונתעלה בענן, למדרגת העליה, ומקבל את הארת משה רבינו שנעלה למעלה. זהו עמלה של תורה שהאדם מניח על גביו את עולה של תורה, נושא בעול ומתעלה למעלה, היפך זה שפורק את העול ממנו היורד למטה.

זהו אם כן עומק הענין שכשבא עמלק רפו ידיהם מן התורה. שכפי שנתבאר, בלעם מונע את אותה עלייה שעלה משה, ועמלק לעומתו פועל פעולה של ירידה, כענין בליעל שאין בו עליה ותכלית. ובהתנגדות זו של עמלק למשה רבינו פעל שרפו ידיהם של ישראל מן התורה, ונחלשו מעסק התורה שהוא תכלית העליה למעלה.

היקש בליעל בליעל

כפי שהובא בהתחלת הדברים, בשני מקומות מצינו בתורה יחס של בליעל, בעיר הנידחת "יצאו אנשים בני בליעל מקרבך", ולענין השמיטה "הישמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור וגו' ורעה עינך באחיך האביון ולא תיתן לו".

עצמו שהוא בליעל, בצירוף שרו של עשיו בבחינת ס"ם, סבר בלעם שיהיה לו הכח לקלל את בני ישראל, ולהתנגד למשה רבינו וליעקב אבינו, שניהם ההיפך הגמור מהאדם הבליעל, מפורק העול.

כוח הדיבור במשה ולעומתו בבלעם

התגלות האלוקות בחציו העליון של משה היא כמוכן בפיו, במה שהשכינה מדברת מתוך גרונו, שם היה עיקר גילוי האלוקות. לעומתו בלעם שמתנגד למשה רבינו ולבחינת האלוקות שבו, גם אצלו מתגלה הכח מפיו, בכח הדיבור והקללה, שיודע לכוון השעה שהקדוש ברוך הוא כועס, ובאותה שעה מוציא הקללה מפיו. כאן מתגלה כחם של משה רבינו ובלעם בבחינת זה לעומת זה.

עמל"ק - בליעל -

לא עולה אלא נופל לעמק

יתר על כן, כידוע, בלק ובלעם צירוף אותיות של עמלק, כדברי הזוהר הקדוש (רע"מ כי תצא רפא ע"ב). מהותו של עמלק שקירר את האמבטיה, וכפי שהביא רש"י (דברים כה יח) לדברי חז"ל (תנחומא כי תצא, ט) על הפסוק "אשר קרך בדרך", לשון קור וחום, שהיו כל האומות יראים להלחם בכס ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים, ע"כ.

כלומר, עמלק גם כן נקרא בליעל, ומתגלה בו אופן הירידה, היפך אותה עליה והתעלות של האדם השלם. בזה אותיות 'עמלק' נקראות גם כ'עמק ל...' כלומר, נפילה לעומק, יורדי מוות, כענין עשיו והשטן.

בדקות, בלעם במעשיו רוצה למנוע את עלייתו של משה רבינו למעלה. ועמלק במעשיו גורם ירידה למטה. מטעם זה, כמשה רבינו נלחם בעמלק מרים הוא את ידיו למעלה, בכך מכניע את עמלק. ואולם כשמוריד את

מלהלוות "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמור", לב דייקא, לב אותיות 'בל', הלב הוא שורש האדם ובו, אש האדם יוקדת ועולה למעלה, זהו צד התיקון של הלב. צד הקלקול שלו הוא ה'בל' המניעה והעדר, במה שנמנע מלהלוות לחבירו נהפך אותו ה'לב' של העליה והתיקון, ל'בל' של מניעה וקלקול, כנ"ל בליעל, בל-יעל.

גם אצל עיר הנדחת אנו מוצאים בחינה זו של הלב, שכן עליהם נאמר "יצאו אנשים בליעל מקרבך", כלומר מקרב ישראל, מעומק לבם של ישראל, משם יצאו אותם אנשים, והפכו את אותו ה'לב' של התיקון והעליה, ל'בל' של קלקול וירידה.

בני עלי מנעו חיבור זכר ונקבה - נותן ומקבל

הנה בכמה מקומות מצינו בנביאים ובכתובים הלשון של 'בליעל'. בספר שמואל (א' ב' יב) אנו מוצאים יחס זה שנאמר על בני עלי "ובני עלי בני בליעל לא ידעו את ה'". ואיתא בגמרא (שבת נה:) כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טוה, שנאמר (שם א' ג) ושם שני בלי עלי חפני ופנחס כהנים לה". אך שואלת הגמרא שהרי נאמר עליהם (שם ב' כב) 'אשר ישכבון את הנשים', מתרצת הגמרא שח"ו שחטאו בזה, אלא מתוך ששהו את קניניהן של הנשים היולדות, ובשל כך לא טהרו מטומאתן ולא הלכו אצל בעליהן, מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבסו.

אמנם עדין צריך לבאר, מדוע בשל כך נקראו בני בליעל, אף שהיו כהנים לה'. אכן למה שנתבאר לעיל שמהות הבליעל הוא באותה מניעה ואי עשייה, שלכך הנמנע מלהלוות נקרא בליעל, מבואר היטב, שגם כאן חטאו בני עלי בכך שערכו ומנעו את עליית קורבנות היולדות, ובכך גרמו למניעת יחוד הזכר והנקבה, יחוד שמהותו התעלות ועלייה. וביותר בדקות, יחוד הזכר והנקבה הוא מציאות של נותן ומקבל, בכך שמנעו יחוד זה

לכאורה הרי הם שני סוגיות נפרדות לגמרי, אלא שאיתא בגמרא (כתובות סח.) רבי יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' וכתוב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים, ע"כ. כלומר, הגמרא משווה בין שני הענינים ומקשה מזה לזה, מה בעיר הנדחת נאמר בליעל, כך המעלים עינו מן הצדקה הנקרא בליעל הרי הוא כעובד עבודת כוכבים. ויש להתבונן בהשוואה זו, כשלכאורה במבט שטחי אין דמיון כלל בין הסוגיות.

מדריגת השביעית - 'בל' תעשה ומשורש זה מניעת הלוואה

ענין השמיטה, נמצא בשני בחינות, בבחינת השנים שהוא כל שנה שביעית שמיטת הארץ, ובבחינת הימים בכל יום שביעי שמיטת האדם. השמיטה היא כשביטה ואי עשייה, בשנת השבע אנו מצווים שלא לעבוד את האדמה ולהשביטה, "ושבתה הארץ שבת להשם". וביום השביעי אנו מצווים להשביט את כלל עבודתינו, "לא תעשה כל מלאכה". זוהי ההקבלה בין השבת לשמיטה.

מהות זו של אי עשייה והעדר, מתקיימת בשמיטה ובשבת בצד התיקון, אך מהצד השני מתקיימת היא גם אצל אותו אחד שאינו רוצה להלוות לחבירו בגלל שנת השמיטה, בהיותו נמנע מלהלוות ולתת, העדר הנתנה.

בעומק הדבר, אותה הארה הנמצאת בשמיטה ביסוד העדר המתגלה בו, נוטלה האדם קודם השמיטה אך משתמש בה בצד הקלקול, ובכך אותה הארה עצמה גורמת אצלו הפקעה ומניעה, שאינו פועל את המעשה הרצוי להלוות לחבירו הנצרך.

לב - תיקון ועליה וכנגדו בל קלקול וירידה

בזה יבואר גם הענין שנאמר על הנמנע

יש בו בחינה של עליה, בבחינת "עלה אלקים בתרועה" (תהלים מז, ו). אך כשהאדם מדבר ורק שפתיו נעות והקול לא נשמע, הרי שחסר כאן את בחינת העליה. ולכך אומרת לו חנה, אמת כי שפתי נעות וקולי לא נשמע, ובשל כך סבור הינך כי אני בבחינת בת בליעל, אלא שאין זה אלא מרוב שיחי וכעסי.

ולחנ"ל מדוקדק מדוע אמרה כן לעלי, שאצלו מתגלה בחינת העליה ביותר, בשמו ובמעשיו, ולו אמרה חנה אמת שאתה סבור שאני נוהגת להיפך ואין אצלי את מדרגת העליה, אך אין זה אלא מרוב שיחי וכעסי.

ובעומק, מכאן למדו חז"ל דיני תפילת עמידה, עומד לפני המלך. כי שאר החלקים הקודמים של התפילה הם בבחינת עליה למלך, אולם תפילת העמידה, אינו אלא עומד לפני המלך, והבן.

עיר הנידחת

כפי שהוזכר לעיל, הפעם הראשונה שהוזכר בתורה יחס של בליעל הוא אצל עיר הנידחת, שם נאמר "צאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם לאמור נלכה ונעבדה אלוהים אחרים אשר לא ידעתם". אלהים אחרים, זו עבודה זרה, שורש הסתלקות גילוי הקב"ה בעולמו, כביכול. מדוע נקראו אנשים אלו בשם בני בליעל. בהתגלות הקב"ה בעולמו, הצדיקים הקשורים בו יתברך הנקראים בני עליה, מתעלים ממדרגתם ומקרבים את עצמם לבורא יתברך שמו. היפך הדברים הוא העובד עבודה זרה שכביכול מסלק התגלות זו, ובכך פועל למניעת העליה למדרגה זו. בשל כך נקרא הוא בשם בליעל, בלי תועלת ועליה.

כל שללה תקבוץ - כל כלול

בחינה זו מדוקדקת גם ממה שנצטוונו לעשות בעיר הנידחת לקבץ את כל שללה אל תוך רחבה. תיבת בליעל יש בה לשון העדר 'כל', ולשון תערוכת כלל - כלול. כאשר נעשה אותו העדר ואין את אותו הגילוי של העליה

ועיכבוהו, מנעו את אותה המציאות של הנותן והמקבל, כעת אין כאן נותן ומקבל. כדוגמתו הוא בשביעית, שכשנמנע מלהלוות, אינו בגדר של נותן והעני אינו בגדר של מקבל, ובכך גורם גם הוא להעדר של נותן ומקבל. זוהי בחינת הבליעל שנקראו בהם בני עלי כדרך שנקרא הנמנע מלהלוות. וזהו בליעל, כל-עלי, בני עלי.

בחינה זו של בליעל מניעת העליה אצל בני עלי, מתבטאת גם במה שקראם הכתוב בשם 'בני בליעל' כלומר, יש כאן יחס כלפי אביהם עלי. עלי אותיות 'על' כלומר, עלייה והתרוממות, עלי שהיה צדיק היה במדרגת עליה כל ימיו, במעשיהם של בניו הרי הם מונעים את עלייתו הרוחנית של אביהם.

גם אצל שמות הבנים ומעשיהם אנו מוצאים חילוק בבחינה זו, שנקראו בשמות חפני ופנחס, ונתבאר בגמרא שחפני הוא זה שמנע את הבאת קורבנות הנשים, ופנחס חטא במה שלא מיחה בו. כלומר, חפני מנע בפועל את היחוד והעלייה, אך פנחס גם כן מנע, בשתיקתו והעדר המחאה מצידו גרם לכך שחפני המשיך במעשיו, זוהי גם כן מניעה של עשייה, רק שאצלו המניעה היתה של עשיית עצמו, של המחאה, בדומה למלווה שנמנע מלהלוות, ואילו אצל אחיו חפני היתה המניעה של מעשה אחרים, של יחוד היולדות עם בעליהן.

חנה בת בליעל - רק שפתיה נעות, קולה אינו עולה למעלה

מקום נוסף שנאמר בו 'בליעל' הינו גם כן בענין עלי (שמואל א' א), כשהוא מוצא את חנה בהיכל ה' ששפתיה נעות וקולה לא ישמע, ויחשבה עלי לשיכורה. עונה לו חנה "אל תתן את אמתך לפני בת בליעל, כי מרוב שיחי וכעסי דיברתי עד הנה". כלומר, במעשיה של חנה שהיא מדברת על ליבה ושפתיה נעות בלא שנשמע קולה, נראית היא כבת בליעל. זאת מאחר ובעצם הדיבור והקול היוצא מן הפה

מן המגדל למטה בחזרה. משא"כ כאן מתגלה תהליך התיקון בצורה הפוכה בעיר הנידחת, תחילה בוללים את הכל, ואח"כ מעלים את הכל כליל לה'. כאן, מה שהוא עולה כליל להשם, זה מצד כך שהוא כלול והכל כולו עולה, כי כולו כלול יחד וכולו נעשה מציאות של עליה.

והיתה תל עולם - כנגד תל למטה

ובהמשך הפסוק נאמר 'והיתה תל עולם לא תבנה עוד'. כלומר, העיר נהפכת ל'בל' העדר גמור, לוקחים את כל שללה בוללים הכל יחד, מעלים באש כליל לה', וכעת לאחר העליה למעלה, חוזרת העיר לחורבנה כבתחילה, ונעשית כולה מציאות העדר וחוסר מוחלט.

כלומר, כל שללה עולה כליל לה', כולו עולה למעלה, אך את חלק הקרקע, הארץ שלעולם עומדת ואי אפשר להעלותה למעלה, אותה ארץ הופכת להיות 'תל עולם לא תבנה עוד'.

עשיו בליעל - בחינת גזילה וגניבה

היפך נתינה

בתחילת הדברים נתבאר שישנם שני מהלכים שורשים של בליעל, הראשון הוא מדרגתו של יעקב כנגדו עומד עשיו הבליעל, והשני הוא מדרגת משה רבינו שכנגדו עומד בלעם בבחינת הבליעל, המצטרף עם בלק משורש עמלק.

והנה אצל עשיו הרשע מצינו שביקש יצחק אבינו שיצוד לו ציד ויעשה לו מטעמים כאשר אהב. אומרים חז"ל על הפסוק 'ויבוא עשיו מן השדה' שהביא מן הגזל.

יעקב אבינו לעומת זאת מביא מחלקה של רבקה, שכתב לה יצחק בכתובתה שני גדיי עיזים פסח וחגיגה. זהו יעקב אבינו שהיה איש תם ושלם, המופקע מכל מציאות של גזל.

למעלה, לוקחים את כל הממון ושלל של בני העיר ומקבצים אל תוך רחובה, קיבוץ ענינו שהכל נאסף למקום אחר, ונבלל יחד.

דוגמה לדבר מצינו בדור ההפלגה שם בלל ה' את שפתם, כאמור בפסוק (יא, ט) 'על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ', והיה זה בארץ שנער, שהכל ננער לשם. כלומר, הכל התקבצו למקום אחד.

עיר הנדחת עולה כליל - והופכת לתל בחינת בל

לאחר שמקבצים את כל שללה לתוך רחובה, השלב הבא המבואר בפסוק הוא 'ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלהיך, והיתה תל עולם לא תבנה עוד'.

כלומר, כאן אנו מקיימים את אותה הבחינה שאנשי העיר גרמו במעשיהם, והיא מניעת העליה למעלה, בשריפת העיר ושללה על ידי האש שטבעו לעלות למעלה, אנו מעלים את הממון חזרה למעלה, היפך מעשיהם.

אבל יתר על כן, נאמר בפסוק 'כליל לה' אלוקיך', מעין הקרבן שעולה כולו כליל לה', הוא קרבן עולה. זו בחינה נוספת של עליה הרמוזה בהקש לקרבן 'עולה', שעולה כליל לה', וכן עיר הנידחת עולה כליל לה'.

כלומר, למרות שכל שללה נבלל ונתאחד יחד, והוא היפך העליה, וכענין השמן שאינו נבלל במים וצף למעלה, כך הדבר שנבלל מתאחד יחד ואינו עולה למעלה. מכל מקום לוקחים את כל אותו השלל הבלול, ומעלים אותו למעלה כליל לה'.

אמנם בדור ההפלגה מצינו את היפך הדבר, שדוקא בגלל שהתאחדו יחד בנו את הבנין ועלו למעלה. כלומר, שם מצינו את הקלקול שבו הדבר הבלול עולה למעלה כלול כולו, ולזה בלל ה' את שפתם, והפרידם, ובכך ירדו

³ אמנם עדיין יש בה מציאות מסויימת של של עליה, שהרי נעשית 'תל', בבחינת גובה, זאת מאחר שאין מציאות של בליעה גמורה. וכענין מילת 'תפילה' המורכבת מאותיות תל-פה, תלפיות. ובית המקדש הנקרא תלפיות, תל שכל פיות פונים לשם.

שהינה כנגד מציאותו של משה רבנו. בלעם מגיע להלחם עם ישראל, הוא מנסה לקלל את בני ישראל, ונהפכו הקללות לברכות. חוזר בלעם ונותן לבלק עצה להכשיל את ישראל, שיתנו מדין את בנותיהם להכשיל את ישראל.

עומק הדבר, שאינו נותן משלו, זאת ניסה לקלל ולא הצליח, חוזר הוא בשנית ומציע שבני מדין יכשילו את ישראל, לא הוא. זוהי התגלות נוספת של הבליעל שאינו נותן משלו. והתגלות נוספת של בחינת הבליעל ישנה גם בעצם עצתו כיצד להכשיל את ישראל, מציע הוא שימסרו את בנותיהם וכך בני ישראל יכשלו ויבעלו בת נכר. כלומר, כאן מגיע בלעם לקלל את ישראל באותו חיבור של זכר ונקבה, אם עד כאן היה החיבור חיבור דתיקון וקדושה, כאן מציע בלעם חיבור של קלקול וטומאה. חיבור זה הוא היפך העליה שנעשית על ידי הזכר והנקבה, הנותן והמקבל, זהו חיבור של ירידה וקלקול שאין בו נותן ומקבל כראוי.

אדם בתיקון - אדמה לעליון, בקלקול - נברא מאדמה

נמצאנו למדים, ששורש מציאות הקלקול שחל במדרגת הבליעל, ביסודה הוא העדר של מציאות של עליה מתתא לעילא. ויתר על כן, תנועה הפוכה. לא רק מניעת העליה מתתא לעילא, אלא גם כן ירידה מלעילא לתתא. ירידה מלעילא לתתא בבחינת עמלק, שזהו בבחינת אדם בליעל.

והנה אדם נקרא 'אדם' משני לשונות, או מלשון אדמה לעליון, או משום שנברא מן האדמה. עומק הדברים, מצד האדמה לעליון הוא השורש העליון, יחס של העליה לעילא, אך מצד הנברא מן האדמה הוא השורש התחתון של האדם, יחס של ירידה לתתא.

שתי בחינות אלו עשויות להיות קיימת בכל בני האדם, והכל תלוי כיצד האדם בוחר לחיות את חייו, האם בבחינת האדמה לעליון, העליה למעלה, או בבחינת הנברא מן האדמה,

גזל מהותו הוא היפך הנתינה, הוא אינו נותן לאחרים אלא להיפך, הוא לוקח לעצמו מה ששייך לאחרים. זוהי התגלות נוספת לבחינת הבליעל בעשיו, ביטול נותן ומקבל, כנזכר לעיל.

גם את הבחינה הנוספת של הבליעל שפורק עול, מצינו אצל עשיו, שבלקחה מן הגזל הרי הוא עושה את עצמו כמי שאין על גביו כלום, וכן שאין מי שרואהו, ואין יושב בשמים שרואה הכל. שזהו מהות הגנב שעושה מעשיו בהסתרה. גם כשנלחם יעקב עם שרו של עשיו, היה שורש הדבר בחילוק זה, שכן יעקב חזר על פחים קטנים, שצדיקים חביב עליהם ממונם שאינם פושטים ידיהם בגזל. ודוקא כאן מגיע שרו של עשיו ועומד כנגדו, כלומר, כאן שמתגלה מדרגתו של יעקב, האדם השלם, בא שרו של עשיו עם הבחינה ההפוכה של הבליעל הלוקח מן הגזל.

זהו שורשו של הנמנע מלהלוות לעני הנקרא 'בליעל', כלומר, בזה שאינו נותן לעני ומשמר הממון לעצמו, מתגלה אצלו מעין אותה בחינה של בליעל ששורשה בעשיו שפשט ידו בגזל.

משה היפך עיר הנידחת

ההבחנה הנוספת שהוזכרה במדרגה של בליעל היא בבלעם לעומת משה רבינו, משה מחציו ולמטה איש, מחציו למעלה אלוקים. בלעם לעומתו בבחינת בליעל, והיינו הבחינה ההפוכה שמפקיע את עצמו מהאלוקות.

ושורש מדרגה של בליעל זה בעיר הנידחת, שם אומרים בני העיר "נלכה ונעבדה אלוהים אחרים אשר לא ידעתם" כלומר, מפקיעים את עצמם מהאלוקות, ומהבחינה שמתגלה במשה רבינו שמחציו ומלמעלה אלוקים, שכל הוויות היא ששכינה מדברת מתוך גרונו, וזהו עומק הגילוי של האלוקים בנבראים, היפך מציאות העיר הנידחת.

בלעם מייעץ שבנות מואב יזנו עם ישראל - חיבור זכר ונקבה דקלקול לעומת זאת עומדת מציאותו של בלעם

מדריגת אומות העולם -

עפר מן האדמה

אבל אומות העולם קרויים 'האדם' בבחינת נברא מן האדמה. עומק הדבר, שכשנטל הקב"ה את העפר מן האדמה ליצירת האדם, ונצר חלל באותו מקום באדמה ממנו נלקח. מקום החלל הוא מקום של בליעה והעדר. זהו שורש יצירת האדם בבחינה זו של עפר מן האדמה, בלע וחסרון.

דרך מליצה, ידועים דברי רבותינו, שמשם רבנו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, וקורח אף שהחל במדרגתו למעלה ממשם, ירד למטה ונבלע בתוך האדמה, באותו חלל ממנו נלקח. כלומר, המקום ממנו נוצר האדם יצר גם את החלל שבו יוכל האדם לחזור ולהכנס לתוכו. זהו שורש הענין של בלועי קורח, שירדו למטה לאותו מקום של שורש יצירת האדם.

שורש יצירת האדם ממקום המזבח - מקום העליה

ומקום יצירתו של האדם היתה במקום המזבח כמבואר בפרקי דרבי אליעזר ובירושלמי (נזיר פ"ז ה"ב). משם נלקח העפר ונעשה החלל לצורך יצירת האדם.

טעם הדבר שנוצר דוקא ממקום המזבח, הוא משום ששם מקום כפרתו, "וכיפר אדמתו עמו", נברא ממקום כפרתו.

עומק הענין, שבמקום המזבח עולות כל הקורבנות כולם, ועיקר העליה מתגלית בקרבן העולה שעולה כליל לה'. ואם כן במקום זה נמצאים שני הבחינות הנ"ל ביצירת האדם, מהצד התחתון יש כאן מקום של חלל, בליעה, משם נלקח העפר ונעשה חלל, והוא הנותן לאדם את הבחינה של ה'נברא מן האדמה', שורש הירידה והעדר. אך מהצד העליון שם הוא מקום העליה, מקום המזבח שעליו קרב העולה, שעולה כליל לה'.

אך גם לאחר שהעולה עולה כליל, עדיין

הירידה למטה.

באדם השלם מתגלה ה'אדמה' לעליון, העליה למעלה. לעומת זאת במי שמקלקל דרכיו ב'האדם' הבליעל' מתגלה ה'נברא מן האדמה', הירידה למטה היפך העליה.

האדם - אדמה - אדם

נתבאר אם כן, שיש אדם דקדושה, וכנגדו אדם בליעל. מהו אדם בליעל, לעיל הובאו דברי הגמרא 'אתם קרואים אדם ואין אומות העולם קרואים אדם', וכתבו התוספות שאומות העולם נקראים או 'האדם' או 'אדם'. האדם הוא אותיות אדמה, כלומר, אתם קרואים אדם, בבחינת אדמה לעליון. ואומות העולם אינם קרואים אדם אלא קרואים אדמה, בבחינת נברא מן האדמה.

גילוי אדמה לעליון מכוח דיבורו - ומעלה את גופו מהאדמה למעלה

האדם נברא עפר מן האדמה, כמאמר הפסוק "ויצר את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי אדם לנפש חיה", ובתרגום, 'רוח ממללא'. כוח דיבורו של האדם הוא מיסוד נפישת פיו יתברך שמו.

עיקר הגילוי בזה מתגלה אצל משה רבינו ששכינה מדברת מתוך גרונו, זהו מכח ה'ויפח באפיו', ובזה נמצא אותה בחינה במשה רבינו שמחציו העליון ולמעלה אלקים. אך מחציו התחתון - אדם, עפר מן האדמה.

נמצא, שאם יתגלה האדם מלשון 'אדמה' לעליון צורת הגילוי תהיה בדיבורו, בזה מחציו העליון אלקים, שמדבר מכח נפישת פיו של הבורא יתברך שמו. ובזה הוא נושא גם את חציו התחתון, ה'נברא מן האדמה' עמו לעלות למעלה.

זהו ענין הדבר שהחי נושא את עצמו. כלומר, אותה רוח חיים המתגלית בפיו בחציו העליון, היא נושאת את שאר כל הגוף למעלה.

יורד לפני התיבה. וכידוע מדברי הבעל שם טוב, שהתיבה משמשת כשני לשונות, או כענין תיבת נח, או כענין מילה - תיבה הכתובה. החזן שיורד לפני התיבה, בכח דיבורו היוצא מפיו, מעלה את התיבות הנמצאים למטה, למעלה לרקייע, מתתא לעילא.

מציאות זו של עליה, היא היפך המציאות של הבליעל, שאינו מעלה את הדבר אלא מורידו מעילא לתתא, החזן לעומת זאת מעלה את התיבות מכח פיו, מקום האלוקות ה'ויפח באפיו נשמת חיים', מתתא לעילא. זהו שורש נקודת התיקון של קלקול הבליעל.

תפילה בלחש -

ק"ק, תפילה בקול עולה ממום המזבח כידוע הקול עולה למעלה, קול האדם משורש 'קל' עולה למעלה. זוהי מדרגת התפילה, שלא רק ששפתיה נעות וקולה לא ישמע, אלא מדרגת הקולה נשמע.

אמנם, גם בתפילות עצמם יש בהם את החלק שנאמר בקול, ויש את התפילה של העמידה שנאמרת בלחש. בעמידה שהיא בלחש, שם עיקר המדרגה היא כוונת הלב, שיכוון את ליבו כנגד בית קדשי הקדשים. שם זה נעשה בלחישו, קטורת בלחישו, שנעשית בפנים. ובשאר התפילה שם התפילה נאמרת בקול, בבחינת הקול הקל שעולה למעלה.

עבודת הקרבת הקורבנות נעשית על ידי האש, שכאשר היא שורפת הרי היא משמיעה קול בשריפתה. חלק התפילה הנאמר בקול, שורשו במזבח שם נשמע הקול.

לעומת זאת בחלק התפילה הנאמר בלחש, שורשו בבית קדשי הקודשים, שלשם צריך לכוון את לבו. קדש הקדשים הוא ליבו של העולם, לכך כוונת הלב, ליבו של האדם, צריכה להיות לליבו של העולם, לבית קדשי הקדשים, לשם מעלה את תפילותיו. ויתר על כן צריך שיכוון את ליבו לשמים, היינו להעלותו למעלה. בית המקדש של מעלה מכוון כנגד

נשאר אפר, הוא דשן המזבח. ואומרים חז"ל שהדשן היה נבלע במקומו. כלומר, בצד התחתון של מקום המזבח, בצד החלל והבליעה, שם חוזר הדשן ונבלע.

לאחר שאדם הראשון נברא, נטלו הקב"ה ממקום יצירתו, ממקום המזבח, והכניסו לגן עדן. ולכשחטא גירשו. אומרים חז"ל שגירשו למקום יצירתו, למקום המזבח. קודם חטאו היה במדרגה של עליה, לאחר החטא היה במדרגה של ירידה, בליעל, וכפי שהוזכר לעיל "ותשת עלי כפך", שהוא בבחינת 'פוק' צא, שורש הגירוש מן עדן.

לכשנברא, היה במקום המזבח בצד העליון, במדרגת העליה וה'אדמה לעליון', לאחר שחטא חזר למקום המזבח אך לא למקום שהיה בתחילה בצד העליון, אלא לצד התחתון, שכעת שחטא ירד מדרגתו, והוא בבחינת הירידה, וחזר לצד התחתון למקום החלל, למדרגת ה'נברא מן האדמה'.

חזן יורד לפני התיבה - מתתא לעילא

בית המקדש נקרא תל תלפיות, תל שכל פיות פונים לשם. לשון חז"ל בכל מקום, שחזן המתפלל לפני הציבור 'יורד לפני התיבה', וכן אמרו בגמרא (ברכות י'): אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך, שנאמר (תהלים קל, א) "ממעמקים קראתיך השם".

המעמקים הם אותו העומק והחלל ממנו נוצר. שהרי הקורבנות הם בבחינת עמוד העבודה, וג' תפילות כנגד התמידים, תמיד של שחר, תמיד של בין הערביים, ואיברים ופדרים שלא נתעכלו מבעוד יום נתעכלים כל הלילה. אלו הם ג' התפילות, שחרית מנחה וערבית.

כלומר, שורש התפילה הם קורבנות התמידים, העולה, שעולות כליל לה'. ומקום העולה הוא מקום המזבח משם נוצר האדם. לכך התפילה צריך שתהא מתתא לעילא, מאותם מעמקים עולה ובוקעת לרקייע.

זהו גם הטעם שעמוד התפילה נקרא 'תיבה',

דקלקול, אלא דתיקון, נתאווה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים (תנחומא בחוקותי ג), ובפרט במקום בית המקדש, ירידה דתיקון.

ולכשקם יעקב ללכת לדרכו נוטל את האבן אשר שם מראשותיו, וישם אותה מצבה, ונודר נדר, "אם יהיה אלהים עמדי וגו', ושכתי בשלום אל בית אבי, וגו', והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים". כלומר, עיקר בקשתו שישוב ויעלה חזרה לארץ ישראל הגבוהה מכל הארצות, לחזור ולהתעלות, ושיהיה לו את אותה המציאות של העליה.

זוהי מדרגת העליה של יעקב אבינו, האדם השלם, האדמה לעליון, היפך עשיו האדם הבליעל הנברא מן האדמה. ושל משה רבינו שמחציו העליון אלקים, היפך בלעם, האדם הבליעל.

בית המקדש של מטה, וזהו שער השמים, על ידו התפילות עולות לבית המקדש העליון.

היפך הדבר הוא צד הקלקול של הלב, המתגלה אצל הנמנע מלהלוות, שם נאמר "פן יהיה דבר עם לבבך הבליעל לאמור", שם מתגלה הלב דקלקול, במדרגת הירידה והבליעל.

יעקב היפך הבליעל מכוח תפילה -

ממקום המזבח

שורש הענין מתגלה אצל יעקב אבינו בהולכו לחרון, שם נאמר (כח, יא) "וישכב במקום ההוא וילן שם כי בא השמש" ואיתא במדרש, במקום ההוא היינו בבית המקדש, במקום שהאדם הראשון שכב ביצירתו. היינו במקום המזבח.

ושם חולם יעקב את החלום עם הסולם, ובו מלאכי אלקים 'עולים ויורדים' בו, כלומר, עליה למעלה וירידה למטה.

ושם אומר יעקב אבינו "אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמיים", כלומר, זהו המקום בו התפילות עולות, עליה מתתא לעילא. ושם תיקן תפילת ערבית. שוב מתגלה כאן מדרגתו של יעקב, האדם השלם, האדם דעליה, ה'אדמה לעליון', היפך הבליעל והירידה 'נברא מן האדמה'. אולם שם נתגלה אף שהירידה אינה

ב-ל בליעל בלכביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 334.35281

סוגיות במחשבה בליעל

כה, יז) וז"ל, בלעם, גימט' בליעל, עכ"ל. ועיין פפרראות לחכמה (ראה, ד"ה יצאו אנשים). וכמ"ש (משלי, יט, כח) עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און. וכתב בצרור המור (בראשית, כה, לא) וז"ל, יעקב חשב בעצה זו שאמרו לו שם ועבר, יש לך לידע, כי זה האיש (עשו) הוא יועץ בליעל, ועתיד לענות אדם בריבו, וכל מלחמתו עם בניך, והוא בלען והוא שתיין, והולך אחר התאות, עכ"ל. וכתב בשפתי כהן (דברים, טז, יא) וז"ל, בני בליעל - הם בני עשו, עכ"ל. ועיין מלבי"ם (מלכים, א, כא, יג).

ובקלקול כתיב (שמואל, א, ב, יב) ובני עלי בני בליעל לא ידעו את ה'. וכתב בחומת אנך (שם) וז"ל, אפשר דרך הלציי, דשם עלי מורה מעלה, והוא אותיות יעל, שעלה עליו עול ה' ותורתו, ובניו אזלו בתר איפכא, בלי-יעל, שלא רצו בעול, ולא ידעו את ה', עכ"ל. והיו מעכבים להקריב הקורבנות של נשים, והיינו בלי-על, שלא יעלו הקורבנות, והבן. ועיין בן יהוידע (שבת, נה, ע"ב, ד"ה כל האומר בני עלי). ועיין ילק"ש (שמואל, א, כה, רמז קלה).

עוד ביאור בליעל, פירש הרד"ק שם בשם חז"ל, וז"ל, בנים שבלו שם שמים מעליהם, אמרו אין מלכות בשמים, וזהו שאמר לא ידעו את ה', עכ"ל. עיין סנהדרין (קיא, ע"ב). וגר"א במשלי (שם). ומלבי"ם (שם). ומדרש שמואל (פרשה ו). ודרשות מהרי"ל (לך לך, דרוש ל"א).

עוד ביאור בליעל, כתב רש"י (סנהדרין, קיא, ע"ב) וז"ל, יצאו אנשים בני בליעל מקרבן - שאין להם חלק לעוה"ב, עכ"ל. והיינו שאין להם חלק בעולם העליון שהוא עוה"ב, והבן.

כתיב (דברים, יג, יד) יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וגו'. ופירש רש"י (שם) וז"ל, בני בליעל - בלי עול, שפרקו עולו של מקום (ספרי, פיסקא מא), עכ"ל. ובאבן עזרא (דברים, טו, ט) כתב וז"ל, בליעל - שם, וי"א שהיא מלה מורכבת, כגון תפלה שלא יעל ולא יגאל ולא יחיה, עכ"ל. ולדבריו, מילה זו מורכבת משתי מילים, בלי-על, או בל-יעל, העדר עלייה, והוא היפך בני עלייה. וכתב עוד (תהלים, יח, ה) וז"ל, אמר רבי יהודה הלוי, מנוחתו כבוד, כי בליעל, דרך תפלה, אל יעלה, עכ"ל. ועוד נראה קרוב לכך שעניינו בל יעלה תפלתו של רשע זה.

עוד ביאור מילת בליעל, מצינו בתרגום יונתן שתרגם ונחלי בליעל (תהלים, יח, ה), וסיעת טלומיא, וכן תרגם מילת חרדת (משלי, כט, כה) - טלומיא. והיינו שאיש בליעל, היינו שהוא בא-על אחרים, ומטיל עליהם חרדה ואימה. ועיין משלי, ו' י"ד ואילך, במהות אדם בליעל. ובערוך ערך בליעל כתב, וז"ל, בליעל - בל יועילו.

וביאור נוסף במילת בליעל, כתב רבינו בחיי (דברים, יג, יד) וז"ל, לשון בליעל, שלא יעלה במחיצתו של הקב"ה, עכ"ל.

ועוד נראה שנקרא בליעל, מלשון הכתוב (דברים, כב, יד) ושם לה עלילות דברים, בו עלילה, מעלה על אנשים דברים שאינם. ודרך הבליעל להתעלל באנשים, והוא איש רע מעללים. ודרכו לעשות בני אדם קטנים ושפלים, ולעשותם כאילו הם עולל ויונק.

עוד נראה שהוא מלשון בלע-לי, כי דרכו לבלוע בני אדם, והוא בחינת בלעם, כמ"ש חז"ל, בלע-עם. וכתב בחומת אנך (שמואל, א,

מדור רל"א שערים

צירוף

ב-ל / ב-י / ב-ע
ל-י / ל-ע / י-ע

ב-ל

והנה יש רציחה בפועל, ויש אביזריהו, מלבין (לב - ן) פני חבירו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם במקום שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מבוז. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים, זהו לבד דתיקון. וכתיב תולה ארץ על בלימה, לב - ימה, והוא שורש לבו של העולם. ולב דקלקול שבעולם הוא בכל, לב-ב. ובנפש זהו בליעל, כל - יעל.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ולעומתו בלעם, כל - עם, כמ"ש במסכת אבות. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בליעל, היפך אדם, אדם, בליעל, לב-עלי. ושורשו הוא מזרעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבטים עיקר התיקון לכך, זבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאל, וכל חכם לב. בצלאל, לב-אצל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמצות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, כבל, בדלה, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, כבל, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, כל, בלל, לב, יובל, יבול, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאל, גבלה, הבל, מבוז, לבנון, נבל, איובל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבלים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבלול, בטל, בלג, בלימה, בליעל, בלם.

רבותינו לימדונו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עליונה שבראש. הנקראת בלימה, לב - ימה, והיינו י' ספירות וכב' אותיות גימט' לב, כמבואר בספר יצירה. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה. וזהו בול, כל - ו, לשון בלה, בלתי. וכן בלע, כל - ע, אור שאינו מתפשט אלא נשאר בלוע במקורו.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלוכח העליון. לבן לב-ן, כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללוכח העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ומכך נעשו האם והולד בלולים זה עם זה, כלל, כל - ל. ונגלה אצל בלהה, כל - הה, שיפחת רחל, שנולד בנימין ומתה רחל, וגידלה בלהה את בנימין כאמו, ואף דאגה לחלב בעבורו. ובעומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל. וכאשר מקיא חלב שינק משדי אמו, זהו בחל. וזהו ביטול של החלב, בטל, כל - ט.

וכשם שהוא הכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ו"נקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור, ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק. ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדם הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלה, לב - חד, לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הכל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחוה ונגלה חיבורו של הכל אל ליבה של חוה. וכאשר קם קין על הכל והרגו, ביטל חיבור הלב. ובשעה זו נתחדשה אכלות בפועל ראשונה בעולם. אכלות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ואבל אין לו פה, בבחינת מש"כ 'מבליגייתי עלי יגון', כל - ג, ליבא לפומיה לא גליא מכח הבלגה. ובבחינת בלם, כל - ס, בולם פיו. ושורש אכלות זו נעוץ בחוה שנתנה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר בחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

ב-י

כדרך שיצאו מיעקב. וכשם שחל ריב בין י"ב שבטים הללו, כן חל פרוד וריב בין י"ב כוחות הגנוזים ביוסף. ואזי מדתו של יוסף אות ברית קדש, ברית יב-תר, נעשה בה הפרת ברית, מלשון פרוור. ולכך כתיב ויפוזו מבין זרועי ידי, שיצאו י' טיפין ממנו כמ"ש (סוטה שם) ועי"כ נחסר י' מן י"ב, ונתפרדה החבילה. ואילו היה עומד בנסיון בשלמות היה בבחינת אביר בשלמות, אביר, יב-אר. וכחו זה של יוסף נגלה בגביע שלו, גביע, יב-עג. ולכך הטמין גביע זה באמתחת אחיו, לרמוז להם על אחדות י"ב זו שנפגמה. ובפרטות הטמין באמתחת בנימין. יב-נימן, כנ"ל, שהוא המשלים לי"ב. שכשם שבפרוד בין יוסף והאחים נשאר חיבור של ב', יוסף ובנימין, שלא היה כלל במכירתו. כן אצל יוסף עצמו, מתוך י"ב נשאר ב', מנשה ואפרים.

ומכח כך חזרו ונתחברו יוסף ויהודה, ויגש אליו יהודה. ויהודה נמשל ללביא, וכמ"ש (בראשית מט, ט) וכלביא מי יקימנו. לביא, יב-לא. כי חיבור י"ב מושרש חיבור של שנים שמתפשט עד י"ב. ושוורש חיבור זה הוא יוסף ויהודה, תרי משיחין כנודע. וכן חיבור יוסף ובנימין, משכן ומקדש שבחלקם, ואז החל להאיר אור התיקון להאיר י"ב צרופים אלו כביצה הגודלת. ונודע, ביצה ר"ת י"ב צרופי הוי"ה. וגילוי זה נתגלה בליל פסח, בשתיית יין, שמקורו, יקב, יב-ק. וכיעקב בים סוף, שנקרע לי"ב גזרים. ואח"כ כתיב וישב הים לאיתנו. ישב, יב-ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוי, אביב, אבדה, אביגיל, אבידן, אביהו, אביו, אביון, אביחיל, אבימלך, אבינדב, אבינעם, אביאסף, אבינור, אביעד, אביעזר, אביר, אבישג, אבישוע, אבישי, אביתר, אהליאב, אויב, איבה, אחיטוב, איוב, אלישבע, בהר, ביצה, בית, ביתן, בינה, בנין, בנימין, בריח, ברית, גביע, גביר, גבריאלי, דביר, ישב, נביא, סביב, רביעי, ריב, תשבי, חביון, יבוס, יכלת, יבש, יואב, יובב, יובל, יקב, שבי, כובי, צבי, לביא, נביות, סנחריב, עיבל, עכביש, עמינדב, רבית, שביה, בי, בין, בירה, בכי, בלימה, בליעל.

הנה ברא השי"ת את עולמו בששת ימים, וכשם שהדבר קיים בזמן כן קיים בעולם, שצורתו ששה צדדים. ונודע ששה צדדים יש להם י"ב גבולי אלכסון (כמ"ש בספר יצירה) ואלו הם הקוים המחברים את ששת הצדדים. והוא הכח המקיים את צורת העולם. והם הם גבולות עולם, בחינת בלימה, יב - למה, בלום, וכח הבלימה הוא הוא גבולות עולם. והפורץ גבולות אלו נקרא בליעל, בי - לעל, היינו פורץ שורש צורת הבריאה. וזהו בחינת בית, כדכתיב בחכמה יבנה בית. ובית גדול נקרא בירה, בי - רה. ויש את צורת הבית ששה צדדים. ויש את כח החיבור. בפעולה, ובתוצאה. בפעולה, יבנה, בנין. יב-ן. מכח י"ב קוים מחבר את ששת צדדיו. ומכח כך עומד הבית על עומדו. בית, יב-ת. (ועיין ס"י פ"ה בהרחבה להקבלת מדרגת י"ב). ושוורש בנין הבית, כבינה, כמ"ש ויבן את הצלע, ואמרו חז"ל שהוא לשון בנין ולשון בינה. בי - נה. ובין י"ב הללו יש חילוקים, וזהו בין, בי - ן, והיינו, חילוק מה בין כל אחד מי"ב הללו. אולם בחורבן הבית, בית המקדש, יש בכי, בי - כ.

וכן הדבר אמור במערכת יום וליילה, שכל אחד י"ב שעות, קוים המחברים את היום, וקוים המחברים את הלילה. וכן במערכת השנה י"ב חודש. ותחלת חדש האביב. אב - יב.

וכשם שהדבר אמור במערכת זמן ומקום, כן הדבר אמור במערכת נפש של כללות האומה, י"ב שבטים, ושוורש לבסוף, בנימין, יב-נימן. כי הוא המשלים לי"ב. וכן הוא בחושי הנפש (עיין ס"י שם). וכאשר י"ב שבטים אלו נחסר בהם שלמות הארת י"ב קוי חיבור אלו בשלמות, נעשה מי"ב אלו ריב, יב-ר. והכח לקלקול זה כמ"ש וישנאו אותו, ובפרטות נעשו לו לאויבים. אויב, יב-א. ואזי נעשה יוסף אביון, יב-און. ואזי נמכר יוסף וניתן בשבי, שבי, יב-ש. ואזי הארתו של יוסף, אור זרוע לצדיק נעלם בחביון עוזו. חבוי, יב-חו. ונעשה אבדה, יב-אדה. ובזה יבש מעינו, אות ברית קדש. יבש. יב -ש.

ואזי כשם שנגלה בכללות בניו של יעקב שהוא בבחינת הבריה התיכון בריח - יב - חר, י"ב שבטים, כן נגלה ביוסף אות ברית קודש כמ"ש (סוטה לו ע"ב) שהיה ראוי לצאת ממנו י"ב שבטים אילולי חטא,

ב-ע

וע"י נפילתו זו נפל ממדרגת אדם דקדושה למדרגת אדם בליעל, כי ביום מתגלה הראות והדקות, ובלילה נגלה העביות. ולכך הענגים המסתירים את האור ונראה כעין לילה נקראים עבים, לשון עביות. ואצל כל אדם יש מקום שהוא בבחינת בליעל, בלי-עול, והוא העקב, עב-ק, מקום שאדם לא חלי ולא מרגיש לרוב עביותו. ואת עביות זו בא יעקב אבינו לתקן יעקב, עב-יק. ועיקר תיקון העביות שבנפש, הוא ע"ש הנ"ל, נעלבים ואינם עולבים, עלב, עב-ל. כי הנעלב ואינו עולב, מבטל עביותו ונעשה דק ועדין. ומאידך יש עבודה של עביות דקדושה שהוא בחינת יעקב חבל נחלתו, כחבל עב שיש בו ג' חוטים. והוא בחינת מצות ג' הדסים בסוכות, הנקראים עבותות. עביות דקדושה. ובנין עביות זו נבנית אצל כל אדם בהיותו עובר במעי אמו, שתחילה הוא טיפה דקה, ונעשה עב, וע"ש כן נקרא עובר, עב-ור. והוא בלוע באמו, עב - ל, ואמו נעשה עבה מחמתו. ומלאך המלמדו כל התורה הוא מכח עביות שם ע"ב, מילוי. ע"ב כנ"ל. וזהו תורתו של יעקב, איש תם יושב אהלים, מעין עובר בתוך אהל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: ערב, עשב, שבע, עזב, עצב, עבד, ארבע, אבעבעת, אלישבע, אצבע, שבע, בלע, בקע, בקעה, גביע, גבעון, גלבע, בצע, בקע, יעקב, טבע, טבעת, בלעדי, בעל, עלב, עבר, עבירה, בעבור, עבט, עברה, בועז, בער, רעב, בערה, תועבה, תועבה, גבעל, מערב, ערב, בליעל, בלעם, טבע, ירבעם, נובע, טבעת, עב, עברי, עיכל, עכבור, עמינדב, עקרב, עקב, צבע, בצע, יעיב, מטבע, נבע, נבעית, נבע, עבדיה, עבות, עובר, עובד, עכביש, ענב.

הנה נודע שם הויה, יש בו ד' אופני מילוי, והראשון בהם כאשר ממלאים יוד, הי, ויו, הי, עולה ע"ב, לשון עיבוי. כי שם הויה עצם, והמילוי עיבוי. והוא השורש לשם בן ע"ב אותיות, היוצא מן הפסוק, ויסע, ויבא, ויט, כנודע. וכל אלו שיש אותיות ע"ב בשמם, כגון יעקב, עב-קי, בעז, עב-ז, עמינדב, עב-מינד, עבדיה, עב-דיה, ינקיתם משם זה.

ושורש עיבוי זה הוא השורש לכח עיבוי של רע, כי עצם מילוי אותיות שורשם בשורש לרע, כנודע, מילוי גימט' אלקים, והוא שורש לאלהים אחרים. ובפרטות תחילת כל המילויים, מילוי שם הו"ה ביודין ע"ב. ושורש הרע נקרא עקרב קשה מנחש כמ"ש בברכות (שכרוך על עקבו מפסיק). עקרב, עב-קר. עביות היוצרת קרירות, שורש לעמלק "אשר קר". ובנפש זהו אדם בליעל, עב - ליל, חשך עבה כמו שהיה במצרים. וזהו בחינת בלעם, בע - לם.

ונודע שמדרגת נפש, שורש הרע הוא בחינת ערב רב. ערב עב-ר. מלשון עב רע. ועמלק אחד מן ה' מיני ערב רב, ונודע שערב רב גימט' דעת, דעת דקלקול, והוא בחינת בלעם, יודעי דעת עליון. בלעם עב-מל. ושורש קלקול זה נתגלה באכילה מעץ הדעת טוב ורע. ושם נתקלל אדה"ר וחוה, בעצבות. בעצבון תאכלנה, הרבה ארבה עצבונך וגו'. עצב, עב-צ. כי החטא יוצר עיבוי. ולחד מ"ד עץ שאכל ממנו אדה"ר ענבים היה, ענב, עב-ן. ואילו אכל מעץ החיים היה דבק במדרגת מים חיים, נביעה. נבע, עב-ן. היפך ענב, נבע. עץ הדעת, ענב, עץ החיים, נבע.

ופעולת החטא נקראת עבירה, עב-ר. וע"י אכילתו דבק בתועבה, תעב, ת-עב. ומתולדת החטא שנפל ממדרגת בן, שהרי היה יצור כפיו של הקב"ה, למדרגת עבד. עבד, עב-ד. ואז נעזב ממנו ית"ש ונתגרש מג"ע. עזב, עב-ז. והבן שעצם העביות הוא גופא העזיבה. ואילו זכה והיה אכילתו מעץ החיים, היה אז בבחינת צדיק אכל לשבע נפשו, שבע, עב-ש עביות דקדושה, כנ"ל. אולם כאשר אכל מעץ הדעת, דבק בקלקול במדרגת בטן רשעים תחסר, בבחינת רעב, עב-ר. ונפילה זו היא בבחינת ירידה ממדרגת הנהגה ניסית, להנהגת הטבע, טבע, עב-ט. כי הנהגת הטבע היא עביות, שנראה כהנהגה כללית, ואין ניכר הנהגת השגחה פרטית, שהיא הנהגה של דקות.

ל-י

ובזמן, זהו בחינת לילה, לי-לה, זמן של העדר חיבור.

ובמקום, חוילה, לי-חוה. שורש קלקול של חוה אשת אדה"ר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אביגיל, אביחיל, אביטל, אבימאל, אבימלך, אבישלום, אגלי, אהליאב, אהליבה, אהליבמה, אויל, אולי, אוריאל, אחיתפל, אחימלך, איזבל, איל, אילה, אילון, אילמה, אילן, אילת, איתניאל, אלגביש, אלי, אלהים, אליאב, אליאל, אלידד, שליה, אליהו, אליהוא, לפני, אלימלך, אליצפן, אליפז, אליעזר, אליצור, אליקים, אלישבע, אלישיב, אלישמע, אלישע, אציל, אריאל, אביגיל, בדיל, דניאל, היכל, חיל, חליל, חלמיש, יזרעאל, ירושלים, ישראל, כלי, כשיל, לוי, לחי, בליעל, נפתלי, עליל, פתיל, קעילה, שלישי, בתולים, גבריאלי, גדיאל, גדליה, גיל, גילה, גליון, גליל, גלילות, גמליאל, דבלתימה, דליה, דלילה, הואיל, היכל, הללויה, מלכיאלי, משכיל, נחיל, עליון, עליה, פיל, פלטי, פליט, שולמית, שילוני, אהליבמה, אלידע, אליאל, בדיל, ילקוט, יבל, יקבצאל, ציקלג, ברזלי, אראיל, חסיל, חוילה, חזיאל, חליל, חלקיה, חניאל, יבול, יבנאל, יעל, יחיאל, יחאלל, וילון, ילק, ישמעאל, לביא, כליון, כליל, אבירם, אישה, לי, לבני, לילה, ליש, מישאל, מלואים, שלמים, בלי, מבלעד, מחיאל, מיכאל, מיכל, מישאל, מליצה, מלכיה, מלכיאלי, נחליאל, מעיל, עיבל, עילם, עליה, עתליה, פיכל, פליטה, פליטה, פניאל, קדמיאל, קעילה, תלמי, חוילה, חיל, חכליה, חכליל, חלילה, חליפה, חלקיה, יבול, יובל, יבנאל, יבלת, יזרעאל, יחיאל, יחזקאל, ילד, ילפת, ילק, יעל, ישמעאל, ירבעל, כליון, כליל, כליה, פלגי, אביגיל, כסיל, אוריאל, אוריה, אויל, אליפז, אליקים, איתניאל, מיחל, מלכיאלי, עתניאל, לפיד, לפי, קדמיאל, שלמים, אילת, אליהו, אלוקים, מהיטבאל, מחוילה, חלמיש, יזרעאל, מיכאל, מיכל, מישאל, מליל, פלשתים, מצלתים, משכיל, נחליאל, סליחות, עגיל, עיבל, עילם, עלי, עליז, פוטיאל, פילגש, פלא, פלטיאל, פליטה, פתיל, ציקלג, צלי, צלוחית, קלוי, רמליהו, שאלתיאל, שילה, שליו, שליח, שליט, שלישי, שלמיאל, תכלית, תלוי, תלמיד, בלימה.

הנה אות יו"ד, מנין עשרה, שורש כל נברא, עשרה מאמרות, עשרת הדברות, ועוד, כנודע. אולם העשרה מתפרטים לג' פעמים, ונעשה אות ל', שלשים, מלשון לולאה, חיבור כל ג' מערכות אלו יחדיו. ושורש זה נגלה במילת בלימה, יל - במה, והיינו שיש עשר ותו לא, כמו שאמרו (ספר יצירה) עשר ולא תשע, עשר ולא יא', ועיין במפרשים שם. וזה נגלה במלת שלישי, לי-ששי. ובכללות נגלה בכלל ישראל, בשם ישראל, לי-אשר. כי ישראל הם בבחינת תלת קשרין מתקשרין דא בדא, קב"ה, אורייתא וישראל. וכביכול בכל אחד יש בחינת עשר, בקב"ה (אמר ודיבר עשרה, כנ"ל), ובתורה נחקקו עשרה מאמרות ועשרה דברות, ובישראל נגלה בשורש עשרה נסיונות שנתנסו אבותינו. ויחדיו עולה ל'. ובפרטות נגלה בלוי, לי-ו. וכנגדו עומד אדם בליעל, לי - בעל.

וכח הממוצע המחבר הוא עיקר גילוי זה, ונקרא תלוי, בבחינת בינונים תלויים ועומדים, עומדים בנקודת אמצע לחבר צדיקים ורשעים כמ"ש הגר"א (בריש ספד"צ), תלוי, לי-תו.

ובנפש נגלה עשרה כנ"ל, ובזמן נגלה בפסח שיש דין לאכול את הפסח צלי, צ-לי. ובשבועות ניתנו עשרת הדברות. והוא יום החמישים, בחינת יובל, לי-וב. ובסוכות, גובה של סוכה לא פחות מעשרה טפחים. ויחדיו עולה ל', ג"פ י'.

ובמקום נגלה בפרטות בירושלים, לי-רושים. ובפרטות יותר, בביהמ"ק, הקרבת קורבנות, קרבן שלמים, לי-שמים. והיפוכו, קרבן עולה שעולה כליל, לי-כל. ובפרט במשכן שילה, לי-שה.

ובמלאכים, נגלה כן במיכאל, שהוא מקריב נשמות ישראל ע"ג מזבח של מעלה. מיכאל, לי-מכא. וכן נגלה באליהו, לי-אהו, שמצרף ומחבר, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. וכן בנביאים, כגון יחזקאל.

ובקלקול זהו בחינת אויל, לי-או, שנחסר צירוף הנ"ל. וכן כסיל, כס-לי. ובפרטות זהו קטנות של כל יחיד שחסר דעת בחינת חש"ו, וזהו ילד, לי-ד. והוא הפסולת היוצא מאברהם ויצחק היפך יעקב. מאברהם, ישמעאל, לי-שמעא. ומיצחק, מזרעו של עשו, אליפז, לי-אפז. ובתיקון דעשו, נגלה במלכי עשו, מלך השמיני הדר, בשם אשתו בת מהיטבאל, לי-מהטבא.

ל-ע

בחינת ישמעאל, על-ישמא, פסולת דאברהם, פסולת מים, שעוזבים מקום "גבוה" ויורדים למקום נמוך. ואצל אברהם זוהי ירידה דתיקון, ואצל ישמעאל זוהי ירידה דקלקול. וכן אצל עשו, הלעטני, עלט, על-ט, שפיכה מלעילא לתתא. וזה היה ביום מיתתו של אברהם דייקא. ומצד התיקון ירידה דאברהם, בבחינת נתאוה להיות לו דירה בתחתונים. וזהו תולעת, תות-לע, בחינת השפלה כתועלת, בחינת דירה בתחתונים, ודו"ק.

ובחינת שלימות של על, חיבור של מלעילא לתתא עם המתתא לעילא, הוא בחינת עיגול, על-יגו. כי חציו בתנועה מלעילא לתתא, וחציו בתנועה מתתא לעילא, וחוזר חלילה. וכל הנמצא תוך העיגול בלוע בתוכו, בלע, ב - לע.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלידע, אליועיני, אליעזר, אליעם, אלישבע, אלישמע, אלישע, אלנעם, אלעזר, אלעלה, אלפעל, גלעד, זלעפה, יועיל, יזרעאל, יעואל, יעאל, יעל, ישמעאל, ירבעל, יעשיאל, כדרלעמר, כעול, כעגל, בלעדי, בלע, בעל, לשע, לעז, העולם, למעלה, לעמת, מלתעות, מעל, מעלה, לענה, נעל, מעגל, עולל, מעול, עולם, מעיל, מעלות, עזאזל, מעליותיו, העלמה, עלמן, מעלפת, עמל, מעקל, עתניאל, ערלים, מפעל, צלע, מקלעת, קעילה, לעד, נעלים, נעלם, נתעלסה, סלע, עבדיאל, עגול, עגיל, עגל, עגלון, עגלה, עדיאל, עדלם, עובל, עויל, עול, עולל, עולה, עולם, עזיאל, עזריאל, עיבל, עילם, על, עילי, עלבון, עלה, עלגים, עלון, עלי, עליון, עליות, עליזה, עלילת, עלם, עלמן, עלמים, עלץ, עמיאל, עמל, עמלק, עפל, עצל, עקלתון, ערל, ערפל, עשהאל, עתליה, עתניאל, פגעיל, פפל, רעל, צלמנע, קלע, רעואל, קעילה, תעלת, שועל, שעל, תולע, תולעת, עשהאל, בליעל, בלעם, עלטה, משעול, בעילם, גלבע, לעו, עפלים, ערפל, גבעל, לעג, גלעד, געל, דעואל, הועיל, אלישמע, הלעיס, מנעול, עטלף, התעלל, נעלם, אלישע, אלעד, למען, נעיאל.

הנה יש בחינת ל-ע מלעילא לתתא, ויש בחינת ל-ע מתתא לעילא. מלעילא לתתא זהו בחינת ל', היינו להיכן פנייתו ל' ע', ל-עולם, ובנפש ימי חיינו בהם שבעים שנה. ובזמן שבעה ימים, שבעה שבועות, שמיטה, וכו'. ובמקום זהו עולם, על-ום, שית אלפי שנין הוה עלמא וחד חרוב. ומתתא לעילא זהו לשון על, עלייה. או לשון שנמצא כבר למעלה, עליון, על-יון. כגון עול, על-ו, והיפוכו בליעל, בלי-על. וכן בלעם, על - במ.

ובחינת עלייה מתתא לעילא זהו עמל, על-מ, כי עיקר העמל לעלות לעילא. ותנועה זו מתגלה בגילוי ברגליים שהם העולים, ועל גבם יש מנעלים, נעל, נ-על. ובכללות הגוף זהו מעיל, מי-על, שעולה על גבי שאר הלבושים. וכן נקרא בעל, ב-על, בא על הנוק' ונמצא למעלה. ולצורך כך נברא הנקבה מן הצלע, צ-לע. ואמרו חז"ל שקלעה הקב"ה לחוה, קלע, ק-לע. והתינוק הנוול ממנה נקרא עולל, על-ול, כי עולה עליה לינק. וכן נקרא עלם, על-ם.

אולם יש כח המעכב את העלייה, ויש בכך כמה בחינות. והם, ערל, על-ר, מחיצה החוסמת את העלייה. וכן הלעטה, לע-הטה, חשך, הסתרה, בחינת העלם, על-הם. שהוא גופא בחינת ערפל, על-רפ, עירפול, חוסר בהירות. וכן עצלות, עצל, על-צ, שהכבדות מונעת אותו לעלות, והיפוך אותיות עלץ, שמחה, בבחינת וישא יעקב את רגליו, שכיון ששמע שמועה טובה נעשה קל. וכן עמלק, על-מק, בחינת לץ, היפך עלץ, עושה ליצנות מהעלייה, וזאת ע"י שזורק עורלותיהם של ישראל לעילא כמ"ש חז"ל, ערלה דייקא, כנ"ל, ערל, על-ר. ועי"ז מתלווץ מהעלייה דתיקון, ומגלה עלייה דקלקול. וכן נתגלה בחינת עלייה דקלקול במעפילים, עפל, על-פ, שרצו לעלות לארץ ישראל קודם הזמן הראוי. וכן עלילה, על-ילה, מעלה עליו דברים שאינם.

ומלעילא לתתא, מצד הקלקול, זהו שעיר לעזאזל, על-זאז, שזורקים אותו מן הצוק לתתא. וכן מעילה, מעל, מ-על, שע"י שמעל בהקדש יוצא ההקדש לחולין ויורד מדין "מזון גבוה", לתתא. וזהו

י-ע

ע"פ, ע"י-ף. והיה ראוי שיתקון אצל יעקב כנ"ל, בשבעים יוצאי ירכו. וכאשר הלך ללבן להוליד שבעים אלו, רדף אחריו אליפז במצות זקנו עשו, ועשהו ליעקב עני, ע"ג, כנ"ל. ונמשך תיקון זה אצל יוסף, אלו תולדות יעקב יוסף, ובעיקר נתגלה אצלו כן ע"י גביע הכסף, גביע, גב-יע. אולם נפל כח זה לתפיסת המחלוקת בין יוסף לאחים, כמפורש בקרא. ושורש מחלוקת זו ברקיע ביום שני כנ"ל. ודייקא ניתן הגביע "באמתחת הקטן", בנימין, בחינת צעיר, צר-עי. ונתקן במ"ת שנתנו המלאכים להם כתרים, עדי, ע"ד. אולם נפל בחטא העגל וחזרו ונטלו העדי מהם. ועתה אנו מצפים לישועה. ישע, יע-ש. ואזי יפתח המעין כתחילה. מעין, מנ-עי. אזי יתגלה עסיס יין הטוב, עסיס, עי-סס. בחינת גילוי הסודות דלעת"ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבינעם, אביעד, אביעזר, אבישוע, אדרעי, אחימעץ, אחינעם, אחיעזר, אחירע, אלידע, אליעזר, אלישבוע, אלישמע, אלישע, יהושע, גביע, גדעוני, ידיעאל, ידעיה, יהוידע, סעפים, יעל, יען, יעקב, יעשיר, יציע, יקנעם, ירבעל, ירבעם, יריעה, ישועה, ישמעאל, ישעיה, כנעני, כנעניה, עטיה, עמדי, יועש, עתודים, כרעים, יעיב, בריעה, יהוידע, יעיאל, יער, ישועה, עדריאל, עזריה, עזיהו, עזיאל, עתניאל, נעים, עבדיאל, עבדיה, עברי, עגיל, עדי, עדיאל, עדינה, עויל, עוית, עזיהו, עזיאל, עזריאל, עזריה, עזריקם, עטיניו, עי, עיבל, עיט, עיטם, עין, עיים, עינן, עיף, עיר, עירד, עכביש, עלי, עליון, עמיאל, עמיהוד, עמיחור, עמינדב, עמיר, עמישדי, עני, ענניה, עקדים, ערבי, עריץ, ערירי, עשוי, עשיר, עתודים, עתיק, עתניאל, עתליה, צעיר, צעיפה, צפעוני, קעילה, רביעי, רעי, רעיון, רקיע, שביעי, שמעיה, שמעי, שער, יזרעאל, יזע, בליעל, מפגיע, עלי, עליה, עציון, עשירי, יועץ, צעננים, שביעית, הושעיה, ידעני, יענה, יעף, יער, עזניה, העזוי, עסיס, זיע, זעיר, יעוש, יעזר, ידעוני, יעף, בלעדי, מעיל, מעין, עילם, עשתי, יעבץ, יעוש, יעזר, יער.

יעקב, יע-קב. והוא בחינת יעקב, שנקודה קטנה, בחינת יו"ד, כנודע, נעשה ע' נפש, ע' יוצאי ירך יעקב. והוא כך בכל אדם, דע מאין באת, מטיפה, נקודה קטנה, יו"ד, וימי חיינו בהם "שבעים" שנה. והשורש הוא עין, עי-ן. כי אלולי חטא אדה"ר, אזי היה מתקיים בו ואכל מעץ החיים וחי לעולם. אולם כאשר אכל נדבק בשורש הקלקול שבעין, כמ"ש "ותרא" האשה כי טוב העץ ל"מראה". ויעקב שהוא מעין שופריה דאדה"ר בא לתקן מדרגה זו, ולכך יוצאי ירכו שבעים. וכנגדו עומד אדם בליעל, יע - בלל.

ובמדרגת מקום זהו מקום הנקרא "עי", וכתוב בה (יהושע, א, כח) שיהושע, הוש-יע - וישימה תל עולם שממה. ובמדרגת נפש זהו עני, עי-נ. ועני חשוב כמת, מקביל לבחינת שממה בעולם. וכל אדם יש בו הקללה של בזעת אפיך תאכל לחם. זיע, זי-ע. וכן מי שאין לו בנים חשוב כמת. ערירי, עי-ררי.

ובמדרגת זמן, הנה שורש השממה, במ"ש "והארץ היתה תהו ובהו". וזהו בונה עולם ומחריבו, כמ"ש חז"ל. ובעלמא דידן נגלה כח זה ביום שני שלא נאמר בו כי טוב, כמ"ש חז"ל מפני שנברא בו גיהנם, מחלוקת. ונברא בו רקיע להבדיל בין מים עליונים לתחתונים. רקיע, רק-יע. רק - מיעוט, למעט למדרגת עי. וביום רביעי, רבי-עי, נתלו המאורות ברקיע. ולכך נעשה קטרוג ומיעוט הלבנה. בחינת פני יהושע כפני לבנה. ומכאן ואילך נגלה בכל ארץ צמצום הארץ גופא, ונקרא עיר, עי-ר. וזהו במקום של ישוב. ובמקום שאינו של ישוב הוא בבחינת יער, יע-ר.

ושורש התיקון בשבת, ויכל אלקים ביום השביעי, שבי-עי, שב ונתקן מדרגת עי והיה ראוי שיתקן ע"י אדה"ר שנברא במאמר השעירי, עי-ישר. אולם קלקל. ועיקר התיקון מתחיל ע"י אברהם העברי, בר-עי. אולם לא נתקן בשלמות, כפי שנתראה בכרית בין הבתרים, בעיט, עי-ט. ויצא ממנו פסולת, ישמעאל, יע - שמ - אל. וכן המשיך התיקון ע"י יצחק שהוא עולה תמימה, עליון, עי-לון. אולם לא נתקן בשלמות ויצא ממנו פסולת, עשו איש שעיר, עי-רש. והוא איש בליעל, בלל-עי. ואמר על עצמו, עיף אנכי,

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בליעל
מילון ערכים בקבלה
בליעל - אדם בליעל

בלבביפדיה קבלה בליעל

אור א"ס

כתיב (תהלים, קכד, ב) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם. וזה קאי על אדם בליעל (עיין פע"ח, שער השבת, פרק יט, ועוד). ואדם בליעל לעומת א"ק, ואור א"ס על גבי שניהם.

צמצום

חלל הפנוי, שורש לע"ז (צלם, הנקרא בליעל, עיין גר"א בתיקונים, תיקון י"א מתיקונים אחרונים). וכתיב (דברים, יג, יד) יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידחו את ישיבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם. ועיין כתובות (סח, ע"א). וברכות (לא, ע"ב).

חלל הפנוי, ריקנות. וכתיב (דה"י, ב, יג, ז) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל.

קו

כתב בעמק המלך (ש"ה, פנ"ז) וז"ל, שלא נבנו אותיות פרצוף של אדם בליעל ואותיות של אדם עליון וכו', עד שבא נח, זה אריך, שמצא חן בעיני ה', שהוא עולם המלכוש, בצירוף עולמות אין סוף עם א"ק, ע"י יסוד של סוף חצי המלכוש העליון, יצא חוט של אין סוף למטה, להחיות אריך בתיקוניו, עכ"ל.

עיגולים

עיגול סביב. וכתיב (שופטים, יט, כב) והנה אנשי העיר אנשי בני בליעל נסבו את הבית וגו'.

יושר

יושר, צורת אדם דקדושה, ולעומתו אדם בליעל, איבוד היושר, בבחינת חשבונות רבים. ושמו של אדם בליעל, ארמימ"ס. כ"כ בפע"ח (שער השבת, פרק כד). אר"מ, ר"ת אש - רוח - מים, בחינת ג' קוים. וזהו ארמ - ימס, ודו"ק.

שערות

עשו איש שעיר, ושרו סמא"ל. ואמרו (תיקונים, תיקון ס"ז, צח, ע"ב) סמא"ל, אדם בליעל איש און. ואמרו (שם, תיקון סט, קח, ע"ב) אלן אלופי עשו לקבל חכמה, אדם בליעל, איש און, לעילא

כתריאל לקבל כתר עליון. וכתב בעמק המלך (שער טז, פרק יא) וז"ל, אדם בליעל וחבריו שהוא סמא"ל וחיליותיו, אבל עכ"פ הם פגומים בלי שערות הראש והזקן, עכ"ל, עיי"ש. ועיין מגלה עמוקות (ואתחנן, אופן קצה). ועיין ישרש יעקב (ערך אדם). ואור תורה (אות קל"ז). סוד אדום, אדו-ם. ועיין תולדות יצחק (וישלח).

אזן

אדם דקליפה, בבחינת אדם בליעל, נמצא באחור של אדם דקדושה. כ"כ בעץ חיים (שער מ"ב, פ"א), ובאדם ישר (דרושי אבי"ע), ובעוד מקומות. ונמצא האזנים הנמצאים בין פנים לאחור, מאזנים בין אדם דקדושה לאדם בליעל. וכתב הרמח"ל שאינו באחור ממש, אלא תחת האצילות, כי באצילות לא יגורך רע, משא"כ בבי"ע עומד באחוריו ממש. ועיין לשם (ספר הדעה, ח"א, ד"ה, ס"ה) באופן שונה קצת. עיין נועם אלימלך (וארא) שאיש בליעל אינו שומע, בבחינת מש"כ (שמות, ו, יב) ואיך ישמעני פרעה.

חוטם

חרון אף, שורש לאש של גיהנם. קו"ף עם הכולל עולה אדם בליעל. ובחינת קו"ף בבחינת פקו פלילים, ואמרו חז"ל, אין פקו אלא גיהנם. כ"כ בקהלת יעקב (ערך גיהנם). ואדם בליעל, בבחינת כ"קו"ף בפני אדם.

מקום התפשטות אורות החוטם עד החזה, ובאדם לתתא שם מקום תחילתו של אדם בליעל. עיין פתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח ד).

פה

עיין רש"י (תהלים, ה, א). כתיב (משלי, טז, כז) איש בליעל כרה רעה ועל שפתו כאש צרבת. וכתיב (תהלים, מח, ט) דבר בליעל יצוק בו. וכתיב (משלי, ו, יב) אדם בליעל איש און הולך עקשות פה. ועיין ילק"ש (משלי, תתקל"ח) אדם בליעל איש און, זהו בעל לשה"ר.

אריך

כתב בעמק המלך (ש"ה, פרק נו) וז"ל, מקודם היתה המלכות שנתמעטה כספינה המטורפת בלב ימים וכו', וכולם היו בסוד מים, טפה מעורבת, אותיות מעורבת, שלא נבנו אותיות פרצוף של אדם בליעל ואותיות של אדם העליון, ולא היתה לה תיקון ונחמה, עד שבא נת, זה אריך וכו', עכ"ל, עיי"ש.

ועיין תקט"ו תפלות לרמח"ל (תפלה ס"ו).

אבא

אמרו (תנחומא, תולדות, א) ויש אבות שנתגנו בבניהם, עלי נתגנה בבניו, שנאמר ובני עלי בני בליעל. והיינו שהאב נקרא בגלל בניו בליעל. ועיי"ש (צו, יב). וכן אמרו (אגדת בראשית, מא, ועלי זקן) הרי צדיק גמור שנקרא רשע בעד בניו, שנאמר בני בליעל, כאילו אמר בנים של בליעל. ועיין פתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח ד).

אמא

עוה"ב. ואמרו (סנהדרין, קיא, ע"ב) אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את יושבי עירם לאמור.

עיין עמק המלך (ש"ה, פרק לב) וז"ל, אמו של אדם בליעל, שעשתה עצמה זכיץ (עלמה), שנאמר דרך גבר בעלמה.

ז"א

ז"א אדם דתיקון, וכנגדו (משלי, ו, יב) אדם בליעל. עיין עץ חיים (שער אבי"ע, פ"א). ואמרו (זוה"ק, משפטים, קיח, ע"ב) אדם בליעל רביעי לאבות נזיקין, דאתמר ביה אדם מועד לעולם בין ער בין ישן. וכתב הרמ"ז (בראשית) וז"ל, ואדם בליעל, הנקרא אדם רע, דהיינו ו' פעמים אד"ם (עולה בגימט' אד"ם ר"ע), עכ"ל. וכתב בפירוש החיית (פ"י) וז"ל, ואתן אדם תחתך (ישעיה, מג), אדם בליעל איש און, עכ"ל. וכתב בעמק המלך (ש"ו, פרק לב) וז"ל, ואמר שמואל (ב"ק, ג, ע"ב) מבעה זה אדם בליעל, עכ"ל. ובזוה"ק (משפטים, צה, ע"ב) כי עת אשר שלט האדם, דא אדם בליעל, איש און. באדם, דא אדם דקדושה. לרע לו, דאדם בליעל (ועיין ספר הליקוטס, כי תצא). ופירש בספר הגרושין, וז"ל, לרע לו - לרע דאדם בליעל כי רעה היא

ואמרו (ברכות, לא, ע"ב) אל תתן את אמתך לפני בת בליעל, א"ר אלעזר, מכאן לשכור שמתפלל, כאלו עובד ע"ז, כתיב הכא לפני בת בליעל, וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מקרבך.

ועיין פסיקתא רבתי (כה, עשר תעשר) על נבות שהיה קולו נאה והיה עולה ירושלים וכו', פעם אחת לא עלה והעידו עליו אותם העדים בני בליעל ונאבד מן העולם.

ועל שאול כתיב (שמואל, א, י, כז) ובני בליעל אמרו מי ישענו זה ויהי כמחריש.

עינים - שבירה

שבירה, מוות. וכתיב (שמואל, ב, כד, ה) כי אפפני משברי מות נחלי בליעל יבעתני. וכתיב (תהלים, יח, ה) אפפוני חבלי מות ונחלי בליעל יבעתני. ואדם בליעל, הוא מותרי המלכים שמתו. עיין עץ חיים (שער אבי"ע, פ"א). ועיין קהלת יעקב (עדר אדם). ותקט"ו תפלות לרמח"ל (תפלה ק"ח). ועיין פתחי שערים (נתיב עולם התיקון, פתח כא).

וכתיב (תהלים, קא, ג) לא אשית לנגד עיני דבר בליעל. ועיין פתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח ט) שיש לו קצת עינין ופום ממלל רברבן. ואמרו (כתובות, סח, ע"א) ר' יהושע בן קרחה אומר, כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע"ז, כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו', וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן עכו"ם אף כאן עכו"ם.

ואמרו (ילק"ש, שמואל, א, רמז קלד) מהו בליעל, עין רעה, כמד"א השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל. ואמרו (תיקונים, תיקון סז, צח, ע"ב) ובג"ד אמר אדם כי ימות באהל, דא אדם בליעל, ומסטרא דא בר נש רשע קרוי מת מעיקרא מקמי דאתברא עלמא. והיינו השורש בשבירת מ"ק.

ומצד התיקון, כתב בעמק המלך (ש"ו, פרק מו) וז"ל, אם נשמתו מניצוץ "מארי דעינין", יש לו לתקן ניצוץ כח עיני אדם בליעל, עכ"ל.

ושורש הקלקול, קללה, בהר עיבל, בליעל, עיבל-ל, הכפלת אות ל'.

עתיק

מכח אדם בליעל, נעתק אור הקדושה של חלקו של אדם דקדושה, לסט"א.

וכתב בחמדת הימים (שב"ק, פרק יח) וז"ל, ארמימס, שם אדם בליעל הולך ומתמעט, והוא הנקרא מ"ס שר של שכחה היונק מאחוריים דבינה ותבונה, שהם בסוד מ"ס, עכ"ל, עיי"ש.

דעת

דעת דקלוקל עמלק. ועליו אמרו (תנחומא, כי תצא, יג; פסיקתא דר"כ, פסיקא ג, זכור, י) א"ר חוניא, לאמבטי רותחת שלא היה ברייה יכולה לירד בתוכה, ובא בן בליעל אחד וקפץ וירד בתוכה וכו', וכיון שבא עמלק וכו', עיי"ש. וכן בלעם דעת דקלוקל, נקרא בלעם גימט' בליעל, כמ"ש בספר הליקוט (שמואל א, סימן כה). ועליו אמרו (פסיקתא רבתי, כ, מתן תורה) בלעם הרשע פתח לפני בליעל דבר והשיב. ונקרא אף הוא בליעל בלשון חז"ל. עיין אוצר המדרשים (חנוכה) וז"ל, וחזר עוד אותו בליעל ואמר אלהיהם שונא זמה, עכ"ל. ודעת דקלוקל עריות. ואמרו (ילק"ש, שמואל א, קלה) בליעל - מגלה עריות, וכה"א בני עלי בני בליעל, וכתב אשר ישכבון את הנשים. ואמרו (זוהר חדש, תיקונים, עז, ע"א) למאן דאיהו מסטרא דאדם עץ הדעת טוב ורע, דאית ביה אדם טוב ואדם בליעל. ואדם טוב, משה, ואדם רע, בלעם. ועיין מגלה עמוקות (וארא, ובלק, ואתחנן, אופן מ"ז, ואופן קל"ז). ועיין שער הגלגולים (הקדמה ל"ו).

חסד

אהבה. וכתב בעמק המלך (שער יג, פרק לה) וז"ל, וכדין כתיב, "כי מה האדם", בליעל, "שיבוא אחר המלך", שיביא על עצמו יסורין של אהבה, "ובעי לאתדמא ליה ולא יכיל", ממש כקוף בפני אדם, עכ"ל.

ימין. וכתב שם (שער כ) וז"ל, והמרכבה הטמאה הזאת, צורת ד' חיות טמאות נושאות אותה. והנה מימין שלה, דהיינו בקרן דרומית מזרחית, יש אדם בליעל ונחש, עכ"ל, עיי"ש.

גבורה

אש. וכתב בעמק המלך (שער טז, פרק לה) וז"ל, המבעה - אמר שמואל זה אדם (ב"ק, ג, ע"ב), המכלה הרשעים באש השורף, שהוא ההבער עצמו, כאשר תמצא בזוהר פרשת בלק מסוד השור, עכ"ל. ובליעל נידון באש בגיהנם, כמ"ש בזוה"ק. ועיין קהלת יעקב (ערך מתנה, ד"ה זעיר נקרא

לו בהיותו שולט בקדושה, כי הקדושה מבלה הקליפה, עכ"ל. ולפ"ז בליעל, נוטריקון בלי-על, בולה ועולה לשורשו.

נוק'

כתיב (שמואל, א, ב, יב) ובני עלי בני בליעל לא ידעו את ה'. ואמרו (שבת, נה, ע"ב) א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה וכו', אלא מה אני מקיים אשר ישכבון את הנשים, מתוך ששהו את קינהן, שלא הלכו אצל בעליהן, מעלה עליהם הכתוב כאילו שכבום, עכ"ל. ועיי"ש שפנחס נקרא כן מתוך שהיה לו למחות לחפני ולא מיחה, מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.

עיין עץ חיים (שער לח, פ"ב) שמאדם בליעל יצאה חוה ראשונה, היא לילית. ובספר הליקוטים (וישב, מח) כתב וז"ל, אדם בליעל, סמאל, לו ג"כ ד' נשים, שהם רהב לילית ואגרת ומחלת, שתיים גבירות ושתיים שפחות, רהב כנגד לאה ולילית כנגד רחל, שהיא עיקר הבית, אגרת ומחלת, כנגד השפחות, שהם בלהה וזלפה, עכ"ל. ועיין לשם (ספר הדע"ה, ח"ב, ד"ג, ענף ב).

כתר

בקלוקל, כתר - כרת, כנוודע. וכתב (נחום, ב, א) כי לא יוסיף לעבר כך בליעל כלה נכרת. ואמרו (ילק"ש, שמואל, ב, קסב) ואין בליעל אלא פושע ישראל, שנאמר (שמואל, א, ל, כב) ויען כל איש רע ובליעל. ובזוה"ק (תיקונים, תיקון סט, קח, ע"ב) אדם בליעל, איש און, לעילא כתריא"ל לקבל כתר עליון, ומתמן כרת לכל אלין דעברין על אוריתא.

חכמה

ראשית, בכור. וכתב (שמואל, ב, כ, א) ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן "בכרי".

ואמרו (זוה"ק, תיקונים, תיקון כא, סג, ע"א) ומחשבה טבא איהו אדם טוב, ומחשבה בישא דא אדם רע בליעל, אדם להבל דמה וכו'. וכתב בעמק המלך (שער יד, פרק ט) וז"ל, לקביל חכמה הנקרא אדם הגדול בענקים, אית אדם בליעל, עכ"ל. ועיין עץ הדעת טוב (ראה).

בינה

לב. וכתב (דברים, טו, ט) השמור לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל.

בליעל, בנים שפרקו עול שמים מעליהם, אמרו
אין מלכות בשמים.

נפש

כתב בעמק המלך (ש"א, פ"ד) וז"ל, ואמרו רז"ל
(יבמות, סא, ע"א) ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם
אתם (יחזקאל, לד, לא), אתם קרוים אדם, מצד נשמת
אדה"ר, ואין אוה"ע קרוים אדם, כי אין להם
נשמה מאדם העליון הקדוש, אלא נפש יש להם
מאדם בליעל הטמא, עכ"ל. ועיין שערי קדושה
(ח"א, שער א) שסוד אדם בליעל, סוד קליפת נוגה.
ועיין פתחי שערים (נתיב אבי"ע, פתח ח', ופתח ט').

רוח

רוח - הבל. ואמרו (זוה"ק, תיקונים, תיקון כא, סג,
ע"א) אדם רע בליעל, אדם להבל דמה. והיינו
בבחירה ע"י הרוח נהפך להבל. ועיין תיקון ס"ז
(צח, ע"ב) שהוא בבחינת כמוץ לפני הרוח.

נשמה

כתב בשער הגלגולים (הקדמה כג) וז"ל, וכמו
שיש אדה"ר דקדושה, כן יש אדם בליעל
בקליפות, ויש בו רמ"ח איברים ושס"ה גידין.
וכפי האברים שחטאו באדה"ר, כך כפי בחינתם
ג"כ אותם האיברים כיוצא בהם אשר באדם
בליעל, לקחו אותם הנשמות שנעשו מאדה"ר
ונתלבשו בתוך הקליפות ההם, עכ"ל, עיי"ש.
ועיי"ש בהקדמה ל"ח.

חיה

אחיה השילוני, נקרא בעל ח"י, ר"ת חיה -
יחידה, כנודע בפרט בתורת חב"ד. ואמרו (ב"ר,
סה, כ) ועמכם אנשים בני בליעל (מלכים, א, כא, י'),
קרא לאחיה השילוני בליעל.

יחידה

כתב בעמק המלך (שער ה, פרק מח) וז"ל, משיח
נקרא בר נפלי (סנהדרין, צו, ע"ב), חדא, שנפלו
ונשרו ממנו איבריו, עד סוף אדם בליעל, עכ"ל.

מתנה). ולשם (ספר הדע"ה, ח"ב, דרוש ד, ענף יז, סימן א).
ויסוד העבודה (ח"ג, פ"ד).

ותנועת אש דקדושה לעלות. בליעל, בלי-
על. וכתב בחשק שלמה (השורשים, שורש בל) וז"ל,
בליעל, מורכבת מן בלי-על, תואר לפחיתות
והעדר מעלה, עכ"ל. והיינו בלתי תועלת. תועלת
מלשון עליה.

תפארת

רחמים. ואמרו (ספרי, ראה, קיז) השמר לך הוי
זהיר שלא תמנע מן הרחמים, שכל המונע רחמים,
מוקש לעוברי עבירות ופורק עול "שמים" (שמים -
ז"א) מעליו, שנאמר בליעל, בלי עול.

תורה. ואמרו (פסיקתא זוטרות, ד"ה השמר לך)
בליעל - בלי עול תורה עליהם.

נצח

נו"ה, בנים. ולכך כתיב תדיר "בני" בליעל.
ואמרו (סנהדרין, קיא, ע"ב) בני בליעל, בנים שפרקו
עול שמים מצואריהם. ובספרי (ראה, צג) איתא,
בליעל, בלי עול, בני אדם שפרקו עולו של מקום.

הוד

נו"ה, תרי עדים. וכתיב (משלי, יט, כח) עד בליעל
יליץ משפט. וכתיב (מלכים, א, כא, י) והשיבו שנים
אנשים בני בליעל נגדו ויעדהו. ועיין סנהדרין
(כט, ע"א).

נו"ה, תרי בעין, כליות יועצות. וכתיב (נחום, א,
יא) יעץ בליעל.

יסוד

נחל. וכתיב (שמואל, ב, כב, ה) נחלי בליעל. ועיין
ילק"ש (שמואל, ב, קנה) שזהו מדי.

מלכות

שביעית. וכתיב (דברים, טו, ט) השמר לך פן יהיה
דבר עם לבבך לאמר קרבה שנת השבע שנת
השמיטה וגו'. ועיין כתבי רמ"מ משקלוב (ביאור
משנת חסידים, דף רמח) וז"ל, ז' דרגין של איש בליעל
(עיין משלי, ו) ז' שמות של יצה"ר (סוכה, נב, ע"א), ז'
מדורי גיהנם (עיין עירובין, יט, ע"א), עכ"ל.

וכנגד כך בקלקול כתיב (שמואל, ב, כ, א) ושם
נקרא איש בליעל ושמו שבע בן בכרי וגו'.
וכתיב (איוב, לד, יח) האמר למלך בליעל רשע
אל נדיבים. ואמרו (מדרש שמואל, ו, א) ובני עלי בני

מילון ערכים בקבלה בליעל – אדם בליעל

ודא סמאל אדם בליעל איש און. ויעקב איש תם, מחשבה טובה שאינו יודע לרמות, וכנגדו עשו, וכמ"ש (תיקונים, סג, ע"א) ומחשבא טבא איהו אדם טוב, ומחשבה בישא דא אדם רע בליעל, אדם להבל דמה. ולכך אמר עשו על עצמו הנני הולך למות, וכמ"ש (שם, קח, ע"ב) אלופי עשו, לקבל חכמה אדם בליעל, איש און. מחשבות רשע, מחשבות און. ועיין בהרחבה בעמק המלך (ש"ו, פרק לב).

ושורש אדם בליעל, ז"א - ו"ק דקלקול בתהו, כמ"ש הרמ"ז (שמות) וז"ל, בעולם התהו שהיה בכל בחינת ו"ק של כל הפרצוף, ומשם נתהוה השטן אדם בליעל, עכ"ל. וכתב עוד (בראשית) וז"ל, שורש ואחיזה לאדם בליעל הנקרא אדם רע (מעץ הדעת רע), דהיינו ו' פעמים אדם, עכ"ל. והיינו שורש של עשו, מלכי אדום, עולם התהו כנוודע. ועיין עמק המלך (ש"ו, פרק נו; שער טז, פרק יא). ומגלה עמוקות (ואתחנן, אופן קצה). ועץ חיים (שער אבי"ע, פ"א; שער מ"ב, פ"ג). ושער הגלגולים (הקדמה כג; לו; לח). ודרושי הקליפות (פרק יא).

ושם אדם בליעל, ארמימס (פע"ח, שער השבת, פרק כד). ושם אמו תיף כך תקי שכמזך, ועשתה עצמה זכיץ עלמה (עמק המלך, ש"ו, פרק לב). וכולל בקרבן ג' הקליפות, רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת (עמק המלך, ספר תיקוני שבת, פרק טז). אולם עיקרו אש, כדברי הזוה"ק הנ"ל, אב מזיק של מבעה. ועיין פרדס רימונים (שער כה, פרק ד). ויש לאדם בליעל ד' נשים, רהב לילית אגרת ומחלת. עיין ספר הליקוטים (ויחי, מח, ד"ה אסורי לגפן). ובכללות אדם בליעל, כשם שיש לו ד' נשים, כן הוא עצמו כולל ד' אבות נזיקין, כמ"ש בשערי קדושה (ח"א, ש"א).

אמרו (זהר חדש, לג, ע"ב) תלת אדם אינן, אדם דבריא אדם דיצירה אדם דעשיה, מסטרא דדכיו, ואית אחרא מסטרא דמסאבי, דאיהו אדם בליעל (משלי, ו, יב). איש און, יצה"ר. ולכך ישראל קרוים אדם, ואוה"ע האדם. ועיין פרדס יוסף (בראשית, ג, טו). וישראל עיקרם אדם דאצילות. עיין תיקונים (צח, ע"ב).

וכתב האור החיים (דברים, לב, ח) וז"ל, יש לך לדעת, כי כל מעשה ה' עשה זה לעומת זה, טוב ורע, וכל נפשות שנבראים נטעם ה' מב' אילנות, אילן אחד טוב ואחד רע, אילן הטוב הוא אדם הראשון, אילן הרע הוא ס"מ אדם בליעל, עכ"ל, עיין שער הגלגולים (פ"ב). ועיין עץ חיים (שער אבי"ע, פ"א).

ואמרו חז"ל (מגילה, יא, ע"א) בקום עלינו אדם, ולא מלך, זה המן. ואמרו (חולין, קלט, ע"ב) המן מן התורה מנין, שנאמר (בראשית, ג, יא) המן העץ אשר אמרתי לך לבלתי אכול ממנו אכלת. עץ הדעת. ולכך המן שדבק בעץ הדעת, הוא בחינת אדם בליעל. עיין חומת אנך (תהלים, קכד, א). ועיין ראב"ד (ספ"י, פ"ד, מ"א). וכן לוט גימט' אדם, והוא אדם בליעל, עיין רמ"ז (בראשית), ומגלה עמוקות (בהעלותך, ד"ה סוד ג' הפוכה).

ואדם בליעל, הוא אב נזיקין, כמ"ש (זוה"ק, קיח, ע"ב) ויצת אש בציון (איכה, ד, יא), לבתר קם אדם בליעל רשע, רביעי לאבות נזיקין, דאתמר ביה אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, ושלח את בעירו, ואכיל ושצי וגדע כרמים ופרדסים דירושלים ושצי כלא.

ואדם דקדושה, תם, הוא יעקב, וכנגדו עשו, ושרו סמא"ל, אדם בליעל, כמ"ש (תיקונים, צח, ע"ב)

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בליעל - טלם - טלומא

מילון ערכים ארמית

בליעל – טלם – טלומא

המילוי דאדנ"י הם ד"ל אותיות, הרי ק"כ. ויוצא מכה זו מהוד שבמלכות, שכן אמא עלאה עד הוד אתפשטת, ומכה בקרקפתא של מלכות הרשעה, בבחינה אחת במקום השערות שבראשה, ובבחינה אחרת בראש סמא"ל בעלה, לכן נמצאו שם כנים, עכ"ל.

עוד כתב בערוך (ערך טלם, שם) וז"ל, ועשרת לחם, תרגום טילמין דלחם (שמואל, א, יז, ז), עכ"ל. ובלשון הכתוב (מלכים, ב, ד, מב) עשרים לחם. ובתרגום כתב כנ"ל. ועוד תרגם יונתן (אסתר, ג, ד) על המן, דהוה עבדיה (דמרדכי) דאזכב ליה בטולמת לחם. ופירש בתורה תמימה (אסתר, ה, יג) וז"ל, ככר לחם, תרגם יונתן טולמא דלחמא (מלכים ב, ד), עכ"ל. וברד"ק (שמואל, שם) כתב וז"ל, ועשה לחם, ת"י ועסרא טולמין דלחמא הדין, פירוש חלות לחם, עכ"ל. וברש"י (מגילה, טו, ע"ב) כתב וז"ל, בטולמי, נהמא, בככרות לחם, עשרים לחם שעורים (מלכים, ב, ד) מתרגמיני עשרין טולמין דלחמא, עכ"ל. ואמרו בזה"ק (עיין ערכים בקבלה) ששורש אדם בליעל עץ הדעת טוב ורע, ולחד מ"ד חיטה היה, ולכן קללתו "בזעת" אפיך תאכל לחם, ומכאן נעשה "עז פנים" כנ"ל בערוך. וזה המן, שעליו אמרו (חולין, קלט, ע"ב) המן מן התורה מנין, המן העץ אשר אמרתי לך לבלתי אכול ממנו אכלת (בראשית, ג, יא), וזה דייקא שנאמר בטולמת לחם, כי זהו מהותו, אדם בליעל, זיעת אפיך תאכל לחם, עזות פנים. ועיין ערוך ערך ציץ.

כתב בערוך (ערך טלם) וז"ל, אדם בליעל איש און, תרגום בר נשא טלומא גבר עוילא. איש בליעל כורה רעה תרגום גברא טלומא. שונא בצע יאריך ימים, דאסני טולמא ניגדון יומי. חרדת אדם יתן מוקש, תרגום טלמא דבר נשא עבדא ליה תיקולתא. א"ב, פירוש בלשון יוני עזות פנים ועושק, עכ"ל.

עוד מבואר בתרגום שבצע אף הוא תרגום של טולמא. ובצע, היינו ממון. וזהו אדם בליעל, אדם מלשון דמים, ממון. וכן בצע, לשון פשרה (עיין ערוך ערך בצע), וטולמא היפך פשרה, אלא עז פנים ועושק.

עוד כתב בערוך (ערך טלם, שם) וז"ל, (בויק"ר פי"ב ויהי ביום השמיני פרשת אל תרא יין) הלמוני כל ידעתי טלמין ליה ולא ידע, פירוש מכין אותו. א"ב, פירוש בלשון יוני, פועל עקירת שער ראש והעוקץ והעושק את האדם, עכ"ל.

וכתב בעמק המלך (שער טז, פרק יא. והובא בילקוט ראובני, בראשית, אות תקל) וז"ל, שאיזה יחידי מראים עצמם לפי שעה כדמות אדם, כגון אדם בליעל ובריו, שהוא סמא"ל (שרו של עשו) וחילולו, אבל הם פגומים, בלא שערות הראש והזקן, עכ"ל. ואע"פ שעשו איש שעיר, כולו כאדרת שער, אולם כיון שהוא איש בליעל, בחינת טלם כדברי הערוך, פועל עקירת שער ראש, הן של אחרים והן של עצמו.

ובחינת הכאה נוספת בראש סמא"ל, כתב בפע"ח (שער חג המצות, פ"ז) וז"ל, כנים הם גימט' ק"כ, כמנין ק"כ צרופי אלקים. וכן אלקים גימט' פ"ו. ומילוי

